

LIEDON KIRKON HAUTAUSMAAN KÄYTTÖSUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN

Kirkon ympäristödiplomin hyödyntäminen käyttösuunnitelman päivityksessä

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Lepaa, rakennettu ympäristö

kevät, 2020

Tiia Ullakonoja

Rakennettu ympäristö
Lepaa

Tekijä	Tiia Ullakonoja	Vuosi 2020
Työn nimi	Liedon kirkon hautausmaan käyttösuunnitelman päivittäminen: Kirkon ympäristödiplomin hyödyntäminen käyttösuunnitelman päivityksessä	
Työn ohjaaja	Heikki Peltoniemi	

TIIVISTELMÄ

Työn tavoite on päivittää Liedon kirkon hautausmaan käyttösuunnitelma ajantasaiseksi. Työ on tehty Liedon seurakunnalle. Päivityksessä on huomioitu ympäristöasioita kirkon ympäristödiplomin kautta. Samassa yhteydessä päivitettiin myös hautausmaakaava ajantasaiseksi sekä piirrettiin opastekartta hautausmaa-alueesta auttamaan hautausmaakävijöitä.

Työn taustassa kerrotaan Liedon hautausmaasta, tuhkauksien määrästä kaavioiden kautta sekä diplomista Liedon seurakunnassa. Liedossa tehtiin vuonna 2014 ympäristökatselmus, jonka pohjalta laadittiin ympäristöohjelma vuosille 2015 – 2019. Taustassa kerrotaan myös ympäristödiplomista, joka on kirkon oma ympäristöjärjestelmä sekä sen yhteydestä uuteen energia- ja ilmastostrategiaan Hiilineutraali kirkko 2030. Nykyinen diplomi on vuodelta 2012, mutta uusi laitos julkaistaan syksyllä 2020. Uusi ympäristödiplomi viitoittaa tien strategian toteutumiseksi.

Johtopäätöksissä kerrotaan, mitä hyötyjä ajantasaisella käyttösuunnitelmalla on, miten suunnitelman ja diplomin yhdistäminen onnistui sekä mitä haasteita yhdistämisessä on. Pohdinnassa mietitään, miten seurakunnat voivat varautua tulevaisuuden mahdollisiin muutoksiin, miksi niihin pitäisi varautua ja millainen vastuu seurakunnilla on.

Avainsanat Hautausmaa, kirkon ympäristödiplomi, kirkon ilmasto-ohjelma, käyttösuunnitelma, hiilineutraali

Sivut 43 sivua, joista liitteitä 14 sivua

Degree Programme in Landscape Design and Construction
Lepaa

Author	Tiia Ullakonoja	Year 2020
Subject	Updating the operation plan for the Lieto church cemetery: using the Church's environment diploma at the updating of the operation plan	
Supervisor	Heikki Peltoniemi	

ABSTRACT

This thesis aimed to update the operation plan of the Lieto church cemetery up to date. The thesis is done for Lieto parish. The Church's environment diploma was applied to the plan's environment issues. At the same time with the operation plan update, the cemetery plan was also updated. In the same process, a guide map was also drawn, and its purpose is to help cemetery users.

The background of the thesis tells about the cemetery of Lieto, the number of cremations through the diagrams, and the environment diploma in Lieto. In the year 2014 an environment review was done in Lieto and that was the background when the environmental programme for the years 2015 – 2019 was compiled. In the thesis, the background also tells about the environment diploma which is the Church's own environmental system and its connection to the new energy and climate strategy Carbon neutral church 2030. The new environment diploma signposts the way to achieve the ambitions of the strategy.

The outcomes present the benefits of up-to-date operation plan, how the combination of the operation plan and the diploma succeeded and what the difficulties in process were. The conclusion discusses in which way parishes can prepare for the possible changes in future, why they should prepare to them and what kind of responsibility the parishes have.

Keywords Cemetery, the Church's environment diploma, Church's climate programme, operation plan, carbon-neutral

Pages 43 pages including appendices 14 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	LIEDON SEURAKUNTA.....	2
2.1	Liedon kirkon hautausmaa.....	3
2.2	Hautausmaata ja seurakuntaa koskevat lait.....	4
2.3	Ohjesääntö, käyttösuunnitelma ja hautausmaakaava.....	5
2.4	Tuhkauksien yleistyminen.....	6
2.4.1	Tuhkaukset Liedossa.....	7
2.4.2	Urnahautapaikat.....	9
3	YMPÄRISTÖDIPLOMI	10
3.1	Työn tavoite.....	10
3.2	Ympäristödiplomi	11
3.3	Ympäristödiplomi Liedon seurakunnassa	12
3.4	Diplomin uudistettu laitos 2020.....	14
3.5	Hiilineutraali kirkko	15
4	PROJEKTIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	16
4.1	Käyttösuunnitelman ja karttojen päivitys.....	17
4.2	Projektin tuotos.....	21
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	21
5.1	Käyttösuunnitelman ja diplomin yhdistämisen haasteet	22
5.2	Huoli ympäristöstä – mutta mitä voidaan tehdä?	23
5.2.1	Toiminnan muuttaminen.....	23
5.2.2	Perennahoidon kehittäminen	24
5.3	Käyttöönotto	25
5.4	Pohdintaa tulevaisuudennäkymistä.....	25
	LÄHTEET	27

Liitteet

Liite 1	Liedon kirkon hautausmaan käyttösuunnitelma
Liite 2	Liedon kirkon hautausmaan kaavakartta
Liite 3	Opastekartta kirkon hautausmaalle

1 JOHDANTO

Kestävä kehitys ja vastuun kantaminen ympäristöstä ovat viime vuosien polttavia puheenaiheita. Nämä teemat näkyvät yhä enemmän koulutuksessa, eri aloilla sekä yritysten ja organisaatioiden toiminnassa ja arjessa. Myös kirkko ja seurakunnat ovat ajan hermolla kantamassa vastuutaan luomakunnasta. Kirkon ympäristödiplomi on yksi keino, jolla seurakunta voi muuttaa toimintaansa ympäristöystävällisempään suuntaan ja samalla omalta osaltaan hillitä ilmastonmuutosta. Diplomin rinnalle on perustettu myös kirkon oma ilmasto-ohjelma, jossa tavoitteena on, että kirkko on hiilineutraali vuonna 2030.

Ympäristöasioiden ollessa yhä vahvemmin läsnä seurakuntien arjessa ovat myös hautausmaat jatkuvassa muutoksessa. Tuhkauksien yleistyminen on ollut nouseva trendi jo useiden vuosien ajan ja vuonna 2016 yli puolet kaikista vainajista tuhkattiin. Tämä muutos vaikuttaa ja näkyy hautausmailla, mistä lähti myös ajatus tähän opinnäytetyöhön.

Kirkon ympäristödiplomista julkaistaan uudistettu laitos ja käsikirja syksyllä 2020 ja kriteereihin on odotettavissa muutoksia. Hautausmaiden osalta näyttää ainakin siltä, että myös hautauksien ekologista puolta halutaan nostaa esille. Tuhkauksen hyötyjä korostetaan ja hautakivien uusiokäyttöä mietitään.

Kirkkolaisissa on määrätty, että jokaisella hautausmaalla pitää olla käyttösuunnitelma. Sillä ohjataan hautausmaan käyttöä ja se on aina räätälöity hautausmaakohtaisesti. Opinnäytetyössä on päivitetty Liedon kirkon hautausmaan käyttösuunnitelma sekä samalla hautausmaakaava. Työhön mukaan on otettu ympäristönäkökulmaa kirkon ympäristödiplomin kautta. Yksi keskeisistä kysymyksistä onkin, voidaanko käyttösuunnitelmalla muuttaa hautausmaan toimintaa ja edesauttaa ympäristötavoitteiden toteutumista?

Työn lopussa pohditaan ympäristödiplomin ja käyttösuunnitelman yhdistämisen haasteita, diplomin hyviä ja huonoja puolia sekä muita matkan varrelta heränneitä ajatuksia, kuten miksi on tärkeää pitää käyttösuunnitelma ajantasaisena. Työn tutkimuskysymykset, joihin etsitään vastauksia ovat seuraavat: miten käyttösuunnitelmassa voidaan ottaa huomioon ympäristöasioita ja kestävyyttä, ja voidaanko käyttösuunnitelmalla edistää ympäristödiplomin kriteerejä?

2 LIEDON SEURAKUNTA

Lieto on noin 20 000 asukkaan kunta Varsinais-Suomessa lähellä Turku. Kunnan laajuudesta kertoo hyvin se, että siellä on kolme kirkkoa: Pyhän Pietarin kirkko Liedon keskustassa, Littoisten kirkko Littoisten taajamassa sekä Tarvasjoen kirkko Tarvasjoen taajamassa.

Liedon seurakuntaan kuului vuonna 2019 marraskuussa 15 251 jäsentä. Samaan aikaan kunnassa asui 19 986 asukasta eli prosentuaalisesti seurakuntaan kuului sillä hetkellä 76,3 %. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.c; Luonaistieto, n.d.) Seurakunnan jäsenmäärät kuitenkin muuttuvat jatkuvasti, sillä kirkosta erotaan, osa seurakuntalaisista siirtyy ajasta ikuisuuteen ja samaan aikaan seurakuntaan kastetaan uusia jäseniä. Myös kunnan sisällä tapahtuu liikehdintää, kun sieltä muutetaan tai sinne muutetaan, joten prosenttiluku muuttuu kuukausittain.

Liedon seurakunta on hyvin aktiivinen: tapahtumia järjestetään paljon ja toimintaa on suunnattu eri ikäisille. Esimerkiksi lapsille on päiväkerhoryhmiä sekä muskaria ja vanhuksille on tarjolla toimintatorstaita. Kirkoissa järjestetään konsertteja, neulontailtoja, keskustelutapahtumia ja välillä näytelmiäkin. Messuja pidetään joka viikonloppu niin Liedossa, kuin Tarvasjoella ja Littoisissakin. (Liedon seurakunta, n.d.c) Joka kesä äitienpäiväviikonloppuna Liedon kirkolla järjestetään perinteinen motoristikirkko, joka houkuttelee paikalle 1000 – 1500 motoristia. Motoristikirkkoa on järjestetty jo lähes 40 vuotta, vuodesta 1981 alkaen. (Turun Sanomat, 2018)

Liedon seurakunnassa on yhteensä viisi hautausmaata: Liedon kirkon hautausmaa, johon tämä opinnäytetyö keskittyy tarkemmin, toiminnassa oleva Keisvuoren hautausmaa noin puolen kilometrin päässä Liedon kirkosta, rauhoitettu muinaisjäännös Ristinpellon kalmisto, käytöstä poistettu Viinamäen hautausmaa noin kilometrin päässä kirkosta sekä Tarvasjoen hautausmaa. (Liedon seurakunta, n.d.a, n.d.b, n.d.e) Lisäksi Tarvasjoella sijaitsee Krimin sodan aikainen venäläinen sotilashautausmaa. (Yle, 2014)

Vuonna 2015 Liedon kuntaan liitettiin pakkoliitoksella Tarvasjoen kunta. (Lieto, n.d.; Yle, 2014) Kuntien yhdistyessä myös seurakunnat yhdistyivät toisiinsa. (Liedon seurakunta, n.d.d) Liedon seurakunta säilyi ennallaan ja Tarvasjoen seurakunnasta tuli Tarvasjoen kappeliseurakunta. Se toimii omana yksikkönään emäseurakunnan alaisuudessa. Kappeliseurakunnan asioista päättää kappelineuvosto. (Kirkkojärjestys 1055/1993, § 1)

2.1 Liedon kirkon hautausmaa

Liedon kirkon hautausmaa sijaitsee Pyhän Pietarin kirkon ympärillä ja sen välittömässä läheisyydessä. Hautausmaa on jaettu seitsemään hautalohkoon. Hautausmaata on laajennettu useaan otteeseen vuosien saatossa ja alue numero seitsemän on viimeisin laajennusosa.

Ensimmäiset vainajat on haudattu kirkon lattian alle ja vain vähävaraiset haudattiin kirkkomaalle. Kirkkoon hautaamisesta kuitenkin luovuttiin terveydellisistä syistä ja kaikki vainajat haudattiin kirkkopihalle. Kirkkomaalta loppui kuitenkin tila vuoteen 1888 mennessä ja hautausmaata laajennettiin Viinamäen hautausmaalle, sillä kirkon ympärillä olevalle hautausmaalle ei myönnetty laajennuslupaa. Viinamäen hautausmaa sijaitsee noin kilometrin päässä kirkosta. (Liedon seurakunta, n.d.a)

Viinamäen hautausmaasta jouduttiin luopumaan 1907, sillä maaperä oli liian kostea hautaamiseen. Tämän jälkeen terveystieteelliset antoivat luvan kirkon ympärillä olevan hautausmaan laajentamiseen. Viinamäessä hautauksia ehdittiin tekemään noin 17 vuotta eli vuosina 1890 – 1907. (Liedon seurakunta, n.d.e)

Kuva 1. Vanhan hautausmaan rinteinen hautalohko 6 käytävän vasemmalla puolella ja hautalohko 4 oikealla. (Kuva: Ullakonoja, 2019)

Kirkon hautausmaa on kooltaan noin 1,7 ha ja se rajoittuu lähellä virtaavaan Aurajokeen ja rantatörmään. (Alueen pinta-ala on saatu piirretystä kartasta, joten se on suuntaa antava.) Hautausmaa sijaitsee rinteessä. Maasto laskee useita metrejä kirkolta jokeen päin. Ainoastaan alue 7 on tasainen, muut hautalohkot ovat loivaa tai vähän jyrkempää rinnettä. Hautalohkot 1 ja 2 ovat loivaa rinnettä, jota on luiskattu, lohkot 3 ja 4 rannassa

ovat myös loivaa rinnettä, lohkossa 5 laskua on jo enemmän ja hautalohko 6 on jyrkimmässä rinteessä. Kaiken kaikkiaan hautapaikkoja on 3127 kappaletta, mutta kaikkia paikkoja ei ole otettu käyttöön. Alun perin hautausmaa-alue on kaavoitettu ainoastaan arkkuhautapaikoille, mutta viime vuosina alueelle on tehty myös uurnahautapaikkoja.

Hautausmaalla on sankarihautoja kirkon ja kellotapulin välissä sekä kolme muistomerkkiä eri puolilla hautausmaa-aluetta. Nämä muistomerkit ovat Karjalaan jääneiden muistokivi lähellä kirkkoa, vakaumuksensa puolesta kaatuneiden muistomerkki alueiden 2 ja 5 rajalla sekä muualle haudattujen muistopaikka alueella 1 käytävän päässä lähellä jokea. Nämä kaikki muistomerkit on piirretty ja nimetty sekä hautausmaan kaavakarttaan että opaskarttaan.

Kuva 2. Pyhän Pietarin kirkko vanhalla hautausmaalla lokakuussa 2019. (Kuva: Ullakonoja, 2019)

2.2 Hautausmaata ja seurakuntaa koskevat lait

Kirkon ja seurakuntien toimintaa ohjaa kaksi lakia, joita ovat kirkkojärjestys (1055/1993) sekä kirkkolaki (1054/1993). Lisäksi hautaustoimelle on tarkempi ja laajempi laki, joka on hautaustoimilaki (457/2003). Myös terveysuojeluasetuksessa (1280/1994) on hautausmaata koskeva seitsemäs luku. Hautaustoimen on noudatettava kaikkia näitä lakeja toiminnassaan. Kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä on luku hautaustoimelle, mutta hautaustoimilaissa on tarkempia säädöksiä esimerkiksi haudan hoitamisesta, vainajan tuhkan luovuttamisesta ja krematoriotoiminnasta.

Jotkin edellä mainittujen lakien pykälät on kumottu uudemmalla asetuksella. Esimerkiksi kirkkolain luvun 17 pykälät 1-8 on korvattu muutossäädöksellä 30.12.2003/12774 ja pykälä 9 säädöksellä 14.12.2012/780. Ajantasainen lainsäädäntö löytyy Finlex-verkkopalvelusta. (Kirkkolaki 1054/1993)

2.3 Ohjesääntö, käyttösuunnitelma ja hautausmaakaava

Kirkkolain 17 luvun kahdeksannessa pykälässä on säädetty, että seurakunnilla pitää olla hautausmaillaan ohjesäännön lisäksi myös hautausmaakohtainen käyttösuunnitelma sekä hautausmaakaava. Ohjesäännöstä sanotaan seuraavaa kirkkolain 17 luvun seitsemännessä pykälässä: ”Hautaus-toimen ohjesääntöön on otettava tarkemmat toimeenpanoa ja menettelyä koskevat määräykset haudoista, hautakirjanpidosta, haudan hoidolle asetetuista vaatimuksista ja hautamuistomerkkien hyväksymisestä sekä hautausmaalla noudatettavasta järjestyksestä.” Ohjesääntö pätee kaikille saman seurakunnan hautausmaille, joten siksi se ei yleensä ole niin yksityiskohtainen kuin käyttösuunnitelma. Se kuitenkin määrää pääpiirteet hautausmaiden käytölle. Kirkkojärjestyksessä on tarkemmin määritelty, mitä käyttösuunnitelman tulee pitää sisällään. Sekä ohjesääntö, käyttösuunnitelma että hautausmaakaava tulee ensin hyväksyä kirkkovaltuustossa, jonka jälkeen ne alistetaan tuomiokapitulin vahvistettavaksi. (Kirkkolaki 1054/1993 § 7 ja § 8)

Käyttösuunnitelma on jokaiselle hautausmaalle erikseen tehty asiakirja, jossa kerrotaan tarkemmin hautausmaan käytöstä. Käyttösuunnitelmien laajuus ja tarkkuus vaihtelee. Sen tarkoitus on täsmentää niitä kohtia, jotka eivät selviä hautausmaakaavasta sekä avata sanallisesti kaavaa. (Kirkkojärjestys 1277/2003 § 6) Kirkkojärjestyksen 17 luvun kuudennessa pykälässä sanotaan, että käyttösuunnitelmassa tulee lisäksi ilmetä, missä järjestyksessä hautaosastot otetaan käyttöön, missä hautausmaan osassa on käytössä syvähautaukset sekä mahdolliset rajoitukset hautausmaan käyttöä koskien.

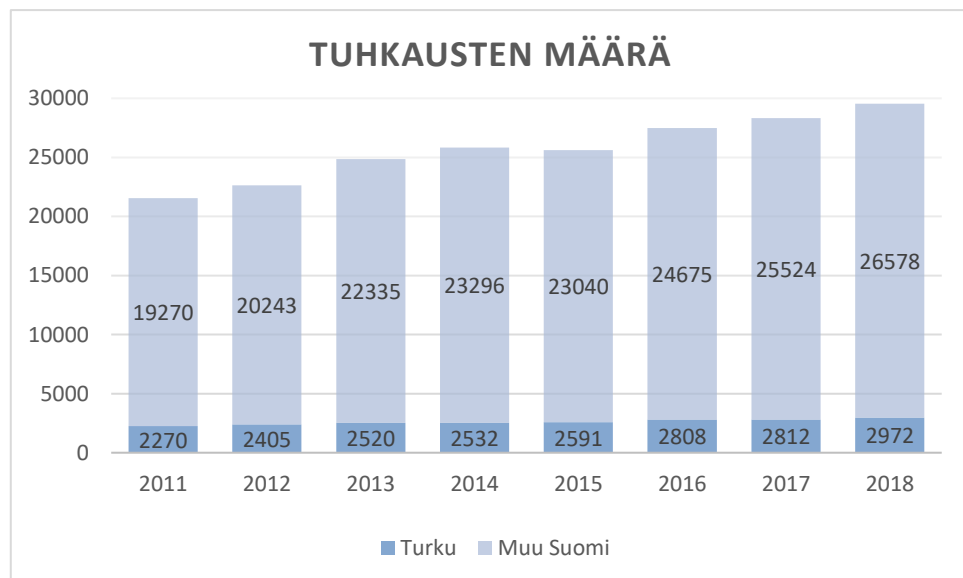
Kirkkojärjestyksessä on myös kerrottu tarkemmin hautausmaakaavan sisällöstä. Kaava on piirretty yleiskartta, josta näkyvät eri toimintojen sijoitukset, hautausmaan liikenteen järjestelyt sekä hautausmaiden jakaminen sopiviin yksiköihin. Lisäksi kartassa tulee näkyä rakennusten, hautausmaiden ja käytävien sijainti, jätehuollon järjestäminen sekä kuivatus- ja vesi- huoltosuunnitelma. Hautausmaakaavaa laadittaessa tulee ottaa huomioon maaston muodot ja kauneusnäkökohdat sekä seurakunnan taloudellinen kantokyky tarkoituksenmukaisesti. (Kirkkojärjestys 1277/2003 § 6)

2.4 Tuhkauksien yleistyminen

Tuhkaukset ovat yleistyneet maanlaajuisesti vuosi vuodelta ja vuonna 2016 yli puolet, tarkalleen 50,97 %, kaikista vainajista tuhkattiin. (Suomen hautaus toiminnan keskusliitto Ry, n.d.) Liedossakin kehityssuunta on ollut kasvujohteinen.

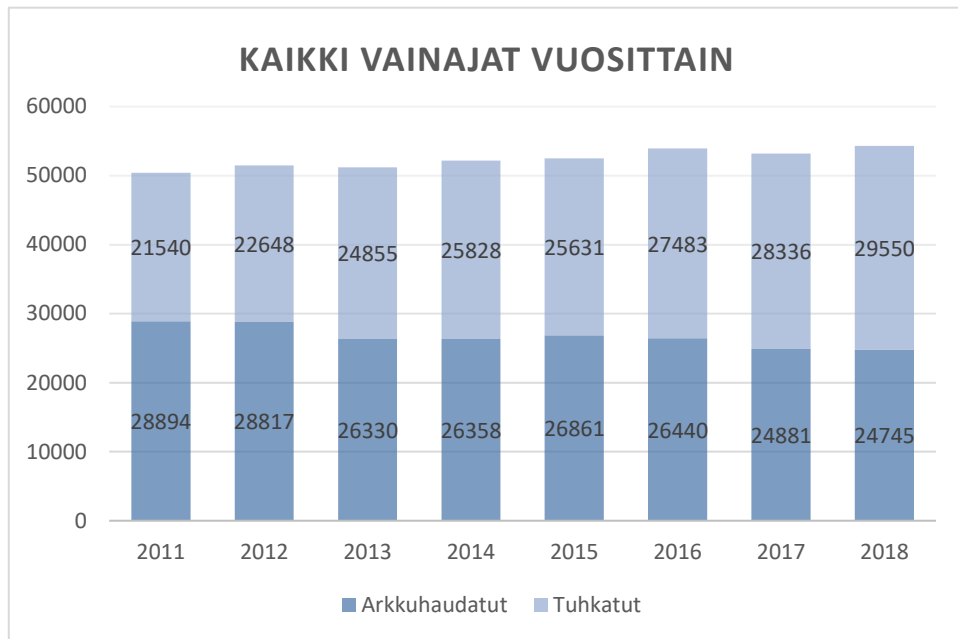
Lietoa lähinnä oleva krematorio on Turun krematorio Pyhän Ristin kappelissa. Siellä on käytössä kaksi uunia tuhkauksiin. (Turun kaupunki, 2018) Kuvassa 3 näkyy Turussa tuhkattujen määrä vuosittain. Tuhkauksien määrä on noussut tasaisesti lähes joka vuosi ja vuodelle 2028 ennustettu tuhkausten määrä on 3000. (Turun kaupunki, 2018)

Kuvassa 3 näkyy tuhkausten kokonaismäärät vuodesta 2011 vuoteen 2018 koko Suomen alueella sekä Turussa. Tuhkausten määrä on kasvanut vuosittain noin tuhannella maanlaajuisesti, lukuun ottamatta vuotta 2015, jolloin vainajia oli vähemmän.

Kuva 3. Tuhkausten kokonaismäärä vuosina 2011-2018. (Suomen hautaus toiminnan keskusliitto ry, n.d.)

Kuvassa 4 näkyy kaikkien kuolleiden määrä sekä tuhkauksien suhde arkkuhautauksiin. Kuolleiden kokonaismäärä on pysynyt vuosittain noin 50 000:ssa. Arkkuhautauksien osuus on laskemaan päin ja tuhkauksien osuus on kasvanut. Vuonna 2016 yli puolet kaikista vainajista tuhkattiin, yhteensä 27 483, kun vastaavasti arkkuhautauksia oli 26 440.

Kuva 4. Tuhkattujen osuus kaikista vuosittain kuolleista. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.c)

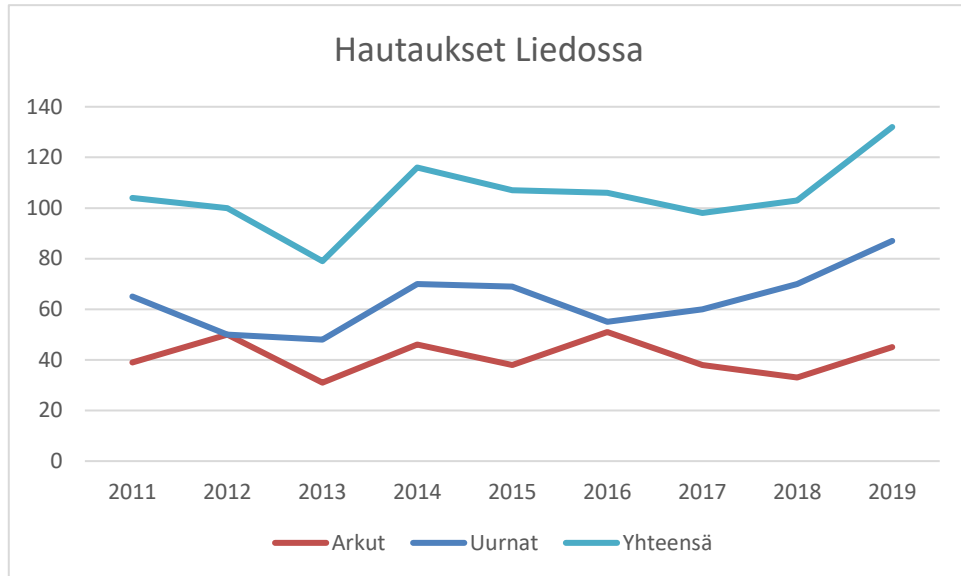
Tuhkauksen jälkeen on monta vaihtoehtoa, minne tuhka lopulta sijoitetaan. Tuhkauurna voidaan haudata urnahautapaikkaan, vanhaan sukuhautaun tai kätkeä muistolehtoon, jossa vainajan nimilaatta kiinnitetään yhteiseen muistomerkkiin. Tuhka voidaan myös sirotella sille varatulle alueelle ja nimilaatta tulee yhteiseen muistomerkkiin. On olemassa myös kolumbaarioita eli urnaholveja, joissa tuhkauurnia säilytetään. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.d)

2.4.1 Tuhkaukset Liedossa

Seuraavissa kuvissa näkyy tuhkauksien osuus vain Liedossa. Tilastotiedot hautauksista kaavioiden tekemiseen on saatu Liedon kirkkoherranvirastosta.

Kuvassa 5 näkyy arkku- ja urnahautauksien määrät vuosittain, sekä niiden yhteenlaskettu lukumäärä. Urnahautauksia on vuosittain enemmän kuin arkkuhautauksia, mutta vuonna 2012 molempia oli yhtä paljon. Myös vuonna 2016 määrät olivat hyvin lähellä toisiaan. Viime vuosina hautaus tapojen välinen ero on kuitenkin selvästi kasvanut vuodesta 2016 lähtien.

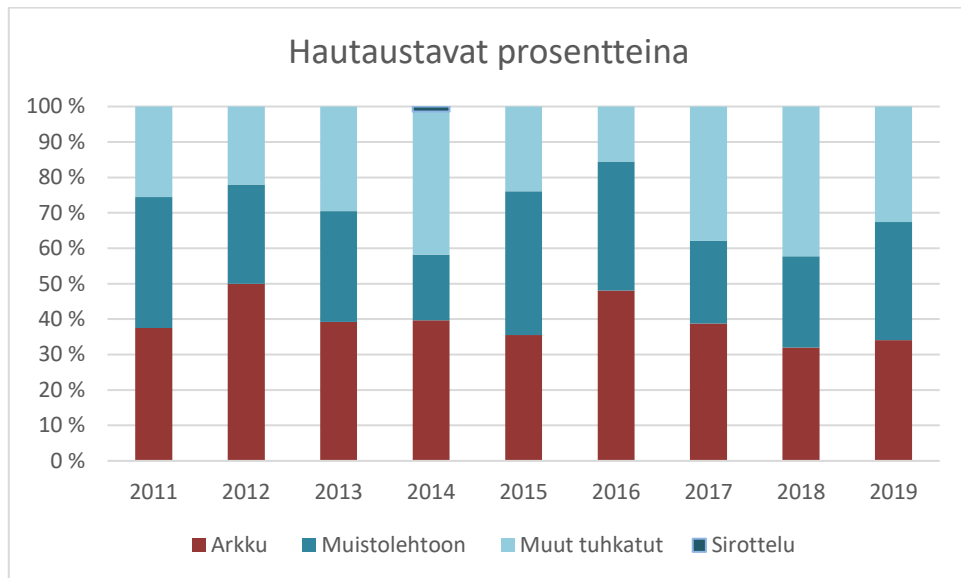
Haudattujen kokonaismäärä Liedossa on noin 100-120 henkilöä vuodessa. Vuonna 2013 oli selvästi vähemmän vainajia kuin yleensä, vain 79. Kaaviossa trendi näyttää kuitenkin nousevan, sillä viime vuonna vainajia oli yhteensä 132. Tuhkauksien määrät vaihtelevat 87 ja 48 välillä, kun taas arkkuhautauksia on ollut 31-50 vuosittain.

Kuva 5. Hautauksien määrät Liedossa vuosittain. (Liedon kirkkoherranvirasto, 2020a)

Kuvassa 6 on esitetty arkku- ja urnahautauksien suhde prosenttilukuina sekä tuhkaustapojen prosenttiosuudet. Punaiset palkit kuvastavat arkkuhautauksia ja siniset palkit tuhkauksia. Urnahautaus on suositumpaa ja arkkuhautauksissa on näkyvässä pientä laskua. Muistolehtoon laskettavien vainajien määrä vaihtelee vuosittain paljon, vajaasta 20 prosentista jopa 40 prosenttiin. Vuonna 2019 tasan kolmasosa tuhkatuista haudattiin muistolehtoon. Muut tuhkatut -palkki tarkoittaa kaikkia niitä hautauksia, jotka eivät mene muistolehtoon tai sirotteluun. Käytännössä nämä tuhkat laskeaan esimerkiksi sukuhautoihin tai lunastettuihin urnahautapaikkoihin.

Sirottelu ei ole Liedossa saavuttanut valtavaa suosiota, sillä vuosien 2011-2019 aikana on ollut vain yksi tuhkien sirottelu. Sirottelualue sijaitsee muistolehdon kanssa vierekkäin Keisvuoren hautausmaalla. Sirottelulle varattu alue on hoidettua ja siunattua maata, jonne tuhka kaadetaan. Syy heikkoon suosioon voi hautausmaahoitajan mukaan olla siinä, ettei sirottelun mahdollisuutta juurikaan mainosteta asiakkaille. (Markula, 2020a)

Kuva 6. Arkku- ja uurnahautauksien suhde prosenttilukuina. (Liedon kirkkoherranvirasto, 2020a)

2.4.2 Uurnahautapaikat

Liedossa tuhkausten suosion kasvu näkyy uurnahautapaikkojen kysynnässä. Liedon toisella käytössä olevalla hautausmaalla Keisvuoressa hautalohkon B kaikki 117 uurnapaikkaa ovat käytössä. Hautausmaa on otettu käyttöön vuonna 1992. Kirkon hautausmaalla hautalohkon yksi ensimmäinen rivi lähellä jokea on muutettu uurnahautapaikoiksi, sillä alueella on haasteellista tehdä arkkuhautauksia. 20 arkkuhautapaikkaa muutettiin 31 uurnapaikaksi, jotka kaikki lunastettiin nopeasti muutamassa vuodessa käyttöön.

Liedon kirkon hautausmaalla seurakunnalle palautuneista arkkuhautapaikoista osa on otettu uudelleen käyttöön uurnahautapaikkoina. Esimerkiksi ahtaat välit, joihin ei mahtuisi arkkuja, tai paikat, joihin kaivaminen koneella olisi hyvin haastavaa, soveltuvat kuitenkin vielä hyvin uurnapaikoiksi. Uurnahautauksia tehdään myös vanhoihin sukuhautoihin, jotka ovat usein arkkuhautapaikkoja.

Päivitetystä hautausmaakaavassa on otettu käyttämättömiä arkkuhautapaikkoja käyttöön uurnahautapaikkoina. Tällä on tarkoitus vastata uurnahautapaikkojen kysyntään. Lisäksi käyttösuunnitelmassa on maininta alueen 6 ja 7 kohdalla, että uurnahautauksia suositellaan. Alueen 7 kohdalla on myös kohta, jossa todetaan, että uudelleen luovutetut paikat luovutetaan vain uurnapaikoiksi, sillä pohjavesi on alueella todella ylhäällä ja siksi arkkuhautojen kaivaminen on hankalaa. Arkkuhautauksia ei voi kokonaan kieltää, sillä jo luovutetut hautapaikat on aiemmin luovutettu arkkuhautapaikkoina. Päivitetystä käyttösuunnitelmassa kuitenkin rajoitetaan

arkkuhautauksia hautalohkolla 7 ja pyritään ohjamaan uurnahautauksien suuntaan hautalohkolla 6.

3 YMPÄRISTÖDIPLOMI

3.1 Työn tavoite

Kirkolla on ympäristövastuu, joka tarkoittaa sitä, että sillä on velvollisuus huolehtia luomakunnasta. Kirkko haluaa näyttää esimerkkiä omalla toiminnallaan ja siksi on kehitetty erilaisia ohjelmia ja strategioita, joilla voidaan hillitä ilmastonmuutosta sekä kannustaa ihmisiä parempiin valintoihin. Tästä esimerkkinä ovat jo kauan toiminut kirkon ympäristödiplomi, keväällä pääsiäispaaston aikaan oleva ekopaasto, jota on pidetty jo vuodesta 2012 alkaen vuosittain vaihtuvilla teemoilla sekä vihreät riparit, eli rippikoulut, joissa teemana on ilmastotoivo ja samalla kristillinen ympäristökasvatus. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.a, n.d.e, n.d.f)

Käyttösuunnitelmalla pystytään vaikuttamaan hautausmaan käyttöön ja sen toimintoihin. Hautausmaakaavan mukaisesti hautausmaa-alueelle taas sijoittuvat hautapaikat, käytävät, puut ja kasvillisuusalueet. Siksi näiden kahden asiakirjan sisällöllä voidaan muuttaa hautausmaata haluttuun suuntaan. Ympäristöasioita voidaan huomioida molemmissa, mutta se vaatii yhtenäistä linjaa niin asiakirjoissa kuin seurakunnankin sisällä asetetuissa tavoitteissa ja arvoissa.

Tämän opinnäytetyön keskeinen tavoite on päivittää vanha käyttösuunnitelma vastaamaan paremmin tämän päivän tarpeita. Näkökulmaksi on otettu kirkon ympäristödiplomi, sillä Liedon seurakunnalla on edessä ympäristödiplomin uusiminen edellisen mentyä vanhaksi vuoden 2019 loppussa. Lisäksi ympäristöasiat ovat tällä hetkellä todella ajankohtaisia monen potissa ympäristöahdistusta ja huolta maapallon tulevaisuudesta. (Pihkala, 2018) Siksi kaikki toimet, joilla voidaan edes vähän pienentää ympäristön kuormitusta ovat askel oikeaan suuntaan.

Käyttösuunnitelman yhteydessä päivitettiin myös hautausmaakaava, joka sekä oli vanha, eikä enää ollut nykypäivänä täysin paikkaansa pitävä. Kaavassakin on pyritty huomioimaan ympäristöasioita ympäristödiplomin kriteerien kautta. Päivitetty ja puhtaaksi piirretty kaavakartta auttaa jatkossa erityisesti hautausmaan työntekijöitä, sekä esimerkiksi kiviliikkeiden työntekijöitä hautakivien hakemisessa ja paikalleen asentamisessa. Mittakaavassa olevassa hautausmaakaavassa hautapaikat on numeroitu selkeästi, jolloin niiden löytäminen isolta alueelta helpottuu. Kaavan yhteydessä on piirretty myös opastekartta hautausmaa-alueesta, jolla pyritään auttamaan hautausmaakävijöitä alueella suunnistamisessa ja esimerkiksi lajittelu- sekä vesipisteiden löytämisessä. Paremmat opasteet edesauttavat myös kierrätyksessä – kierrätys on helpompaa ja vaivattomampaa, kun

lajittelupisteiden paikat ovat entuudestaan tiedossa, eikä niiden etsimiseen tarvitse kuluttaa aikaa.

3.2 Ympäristödiplomi

Ympäristödiplomi on kirkon oma ympäristöjärjestelmä, joka on otettu käyttöön vuonna 2001. Se on räätälöity seurakuntiin sopivaksi, jolla pyritään siihen, että siitä tulisi kiinteä osa seurakunnan toimintaa. Diplomissa on eri osia, joista saa pisteitä. Jotta diplomi voidaan myöntää sitä hakevalle seurakunnalle, pitää sen täyttää minimikriteerit sekä lisäksi saada vähintään 100 pistettä. Diplomi on voimassa myöntämivuoden loppuun ja siitä seuraavat neljä vuotta. (Kirkkohallitus, 2012)

Ympäristödiplomista on tulossa vuonna 2020 uudistettu laitos sekä uusi käsikirja vuoden 2012 tilalle. Neljäs laitos julkistetaan kirkon ympäristöpäivillä Oulussa 23.9.2020. Vuonna 2019 diplomille jatkoa hakevat seurakunnat voivat päättää, haluavatko hakea diplomia vanhan vai uuden käsikirjan kriteeristön mukaan. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.f)

Ympäristödiplomi on jaettu 11 pääteeman mukaan kappaleiksi. Nämä ovat: 3 ympäristödiplomien hakuprosessi ja järjestelmän hallinta, 4 toiminta ja talous, 5 ympäristökasvatus, 6 jätehuolto, 7 siivous, 8 energia ja rakentaminen, 9 ruoka ja keittiöt, 10 toimistot, 11 hautausmaat ja viheralueet, 12 leiri- ja kurssikeskukset, 13 metsät ja 14 liikenne. Jokaisesta luvusta saavat pisteet vaihtelevat. Esimerkiksi jätehuollosta voi enimmillään saada 44 pistettä ja metsänhoidosta 72 pistettä. Eniten pisteitä voi saada energia ja rakentaminen -osiosta, yhteensä 82 pistettä. Hautausmaat ja viheralueet -osiosta maksimipisteet ovat 50, joten hautausmaiden toimintaa kehittämällä voi ansaita paljon pisteitä niin diplomia haettaessa kuin uusittaesakin. (Kirkkohallitus, 2012)

Ympäristödiplomien hakeminen on monivaiheinen prosessi, joka alkaa kirkkoneuvoston päätöksestä hakea diplomia. Prosessia hoitamaan nimetään vastuhenkilö ja perustetaan valmisteleva työryhmä, joka tekee sisäisen ympäristökatselmuksen sekä laatii sen pohjalta ympäristöohjelman. Tämän jälkeen kirkkoneuvosto hyväksyy ympäristöohjelman ja sen tavoitteet, sekä nimeää ympäristövastaavan ja -työryhmän. Seuraavaksi pyydetään hiippakunnalta auditointia. Auditoinnissa katselmoidaan seurakunta ja todetaan, täyttääkö se diplomien vaatimukset. Auditointia voi tarvittaessa pyytää esimerkiksi lisäselvityksiä tai osoittaa kohteita, jotka tarvitsevat toimenpiteitä ennen kuin katselmus hyväksytään. Kun katselmus on hyväksytty, auditointi antaa lausunnon tuomiokapitulille. Tuomiokapituli esittää edelleen kirkkohallitukselle diplomien myöntämistä seurakunnalle. Kirkkohallitus myöntää ympäristödiplomeja tarpeen mukaan kaksi kertaa vuodessa. (Kirkkohallitus, 2012)

Kuva 7. Ympäristödiplominlaadinta- ja hakuprosessi. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja, 2012, s. 19.

3.3 Ympäristödiplomi Liedon seurakunnassa

Liedon seurakunnalle on myönnetty kirkon ympäristödiplomi vuonna 2015 ensimmäistä kertaa. Silloin diplomia haettaessa myös Tarvasjoen kappeli-seurakunnan toiminta huomioitiin ympäristökatselmuksessa. Diplomaa uusittaessa pisteidenlaskussa huomioidaan myös kaikki kappeliseurakunnan toiminta. Sen on sitouduttava seurakunnan laatimaan ympäristöohjelmaan.

Seurakunnassa tehtiin vuonna 2014 ympäristökatselmus, jossa kartoitettiin seurakunnan tilannetta. Katselmuksessa on kerrottu, miten seurakunnassa asiat tehdään ja näin ollen selvitetään lähtötilanne toiminnan kehittämiseksi. Katselmuksen pohjalta on laadittu ympäristöohjelma vuosille 2015-2019, missä on myös toimenpiteet ja tavoitteet näille vuosille. Diploma on haettu 2012 käsikirjan kriteeristön mukaan. Ympäristöohjelman sekä -katselmuksen rakenne ja otsikointi on sama kuin vuoden 2012

ympäristökäsikirjassa. Tällöin jätehuolto on kuudes luku, hautausmaat ja viheralueet löytyvät luvusta 11 ja liikenne on 14. luku. (Liedon seurakunta, 2014a, 2014b)

Diplomia haettaessa seurakunnassa tehtiin monia muutoksia. Tärkeää oli täyttää ainakin diplomin minimivaatimukset, mutta muitakin toimia ja tavoitteita tehtiin. Hautausmaalla minimivaatimukseen kuuluu kolme kohtaa: tehdä selvitys hautausmaiden ja viheralueiden ympäristövaikutuksista, tarjota perennahoitoa vaihtoehdoksi kesäkukkahoidolle sekä ympäristöasioiden ottaminen huomioon hoito-ohjeissa. (Kirkkohallitus, 2012) Tehty ympäristökatselmus on selvitys, jossa selviää hautausmaiden ja viheralueiden ympäristövaikutukset. Kun lähtötilanne oli kartoitettu, laadittiin katselmuksen pohjalta ympäristöohjelma, jossa tarkoituksena on muokata seuraavina diplomin voimassaolovuosina seurakunnan toimintaa ympäristöystävällisempään suuntaan.

Hautausmailla oli kuitenkin jo ennen diplomin hakemista hyviä käytäntöjä, jotka löytyvät diplomin pisteytettävistä toimenpiteistä. Kohdasta 11.8 ”kasteluveden vähentämiseksi on ryhdytty toimiin” seurakunta sai täydet 5 pistettä, sillä vanhalla hautausmaalla kaikki kasteluvesi otetaan läheisestä Aurajoesta. Vesijohtoveden käyttöä tulisi välttää tai ainakin vähentää hautausmailla, joten jokiveden käyttö kastelussa on ympäristövastuullinen teko. Hoitohaudoilla käytettävät kesäkukat kilpailutetaan vuosittain ja ne hankitaan lähialueen puutarhoilta. Kukkien hankinnassa tuetaan siis paikallista tuotantoa ja kotimaisia taimia. (Liedon seurakunta, 2014a)

Suurin osa ympäristöohjelman tavoitteista oli kertatoimenpiteitä, jotka oli ajoitettu eri vuosille. Jatkuvin toimenpiteinä oli ympäristöominaisuuksien huomioiminen yhtenä valintakriteerinä työkoneita hankittaessa ja pienkonebensiinin käyttö kaksitahtisissa pienkoneissa. Hautausmaalla on käytössä useita pienkoneita, kuten siimaleikkureita, lehtipuhaltimia ja pensasleikkuri. Muita toimenpiteitä ympäristökuormituksen pienentämiseksi oli tehdä viljavuusanalyysit kaikilta hautausmailta, ottaa käyttöön olemassa oleva puuston kuntokartoitus ja lisäksi päivittää se, suruasiakkaille annettavan hautaohjeistuksen päivittäminen sekä imeytysaineen tai -maton hankkiminen kaikkiin hautausmaiden konehalleihin mahdollisten öljyvuo-
tojen varalle. (Liedon seurakunta, 2014b)

Myös jätehuoltoluvussa oli hautausmaahan liittyviä toimenpiteitä. Ympäristökasvatuksen tavoitetta toteutettiin hautausmailla järjestämällä vuosittain hautakynttiläjätteen keräys- ja lajittelutalkoot partiolaisille sekä luottamushenkilöille. Diplomin minimivaatimukseen kuuluu hautausmaiden jätehuollon parantaminen, mikä on jatkuva toimenpide. Seurakuntalaisten tiedottaminen hautakynttilöistä, kukkalaitteista ja jätteiden lajittelusta hautausmaalla oli toimenpide, jolla tätä tavoitetta toteutettiin. Hautausmaan työntekijät ovat joutuneet korjaamaan lajitteluvirheitä, joten hautausmaakävijöiden tiedottamisella saadaan lisättyä tietoisuutta oikeasta lajittelusta ja myös sen tärkeydestä. (Liedon seurakunta, 2014a) Lähes

kaikki suunnitellut toimenpiteet on toteutettu ympäristöohjelman aikana, tai sitten ne toteutetaan diplomin uusimisvaiheessa.

3.4 Diplomin uudistettu laitos 2020

Ympäristödiplomista on tulossa syksyllä uudistettu laitos sekä uusi käsikirja vuoden 2012 kirjan tilalle. Uuden käsikirjan sisältö on vielä kirjoitusvaiheessa, mutta sisältö on nähtävillä Dropbox-pilvipalvelussa. Kirkon ympäristödiplomi -Facebook-sivulle on jaettu linkki, jonka kautta sisältöön pääsee tutustumaan. Diplomin neljännessä laitoksesta sanotaan seuraavaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nettisivuilla ympäristödiplomi-kohdassa: Uusi diplomikäsikirja päivitetään vastaamaan uusia ympäristöhaasteita ja vaatimuksia, siinä on otettu huomioon saatu palaute ja se viitoittaa tien kohden hiilineutraaliutta Kirkon energia- ja ilmastostrategia Hiilineutraali kirkko 2030 mukaisesti.” (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.f)

Uuteen käsikirjaan on tulossa uusia pisteytettäviä kohtia ja teemoja, jotka ovat hyvin ajankohtaisia. Hautausmaille ja viheralueillekin on odotettavissa lisäyksiä, joissa on otettu huomioon kestävä kehitys ja ympäristönäkökulmaa yhä enemmän. Hautausmaat ja viheralueet -luku muuttuukin uudistetun laitoksen myötä todella paljon. Yhteensä pisteytettäviä tehtäviä on 16 ja jokaisessa tehtävässä on erikseen toimenpiteitä tehtävään liittyen. Esimerkiksi kevyemmän hoidon alueissa on vain yksi toimenpide, joka on, että hautausmaille tulee perustaa ja ylläpitää kevyemmän hoidon alueita tai palauttaa aiemmin hoidettuja alueita luonnontilaan. Kohdassa ”kemikaalihaittojen ehkäisy hautausmailla” sisältää kuusi toimenpidettä, joista esimerkkeinä myrkyttömien kasvinsuojeluaineiden käyttö ja luonnonlannoitteiden käyttö. (Leskinen ja muut, 2019)

Uusia hautausmaita ja viheralueita koskevia kohtia ovat hautausmaan hoitosuunnitelma, vieraslajien torjunta ja uudet ympäristöön keskittyvät näkökulmat, joita ovat hautausmaiden ja viheralueiden koneiden ympäristövaikutukset, vainajan tuhkaamisen ympäristövaikutukset, hautaukseen liittyvät ekologiset vaihtoehdot, hautojen hoitoon liittyvät ympäristönäkökulmat, hautakivien uusiokäyttö ja viheralueiden virkistys- ja ympäristökasvatuksellisia arvoja on hyödynnetty. Aiemman luonnonmukaisen hoidon alueen tilalle uudessa käsikirjassa tulee kevyemmän hoidon alueet. Tavoite on edelleen sama, mutta nimi on muutettu. Jotkin tavoitteet pysyvät samoina, mutta kriteerin nimi on hiukan toisenlainen. Tällaisia kohtia ovat kasteluveden vähentäminen sekä haitallisista torjunta-aineista luopuminen. Myös inventoinneista saa uudistetussa laitoksessa enemmän pisteitä ja niihin liittyvistä toimenpiteistä. Esimerkiksi harvinaisten eläin- ja kasvilajien inventoinnista saa pisteen ja hyönteishotelleista ja lahoppuusta viheralueilla myös pisteen. (Leskinen ja muut, 2019; Kirkkohallitus, 2012)

Uusien kohtien lisäksi diplomien saamisen minimikriteereihin on odotettavissa muutoksia. Aiemmin vähimmäisvaatimuksissa on ollut tehdä hautausmaiden ja viheralueiden ympäristövaikutuksista selvitys,

perennahoidon ottaminen vaihtoehdoksi sekä ympäristöasioiden ottaminen huomioon hoito-ohjeissa. (Kirkkohallitus, 2012) Uudessa laitoksessa minimikriteereihin kuuluu jatkossa hautausmaan hoitosuunnitelman laatiminen tai päivittäminen, missä tulee ottaa huomioon ylläpidon ympäristönäkökulmia. Näitä näkökulmia ovat uudet pisteytettävät diplomin kohdat (ks. edellisen kappaleen listaus). Hoitosuunnitelmassa on usein ja säännöllisesti toistuvat työt sekä pitkän tähtäimen suunnitteluun kuuluvia kohtia. Perennahoidon tarjoaminen vaihtoehtona kesäkukkahoidolle on nykyisen diplomin minimikriteeri, mutta uudessa käsikirjassa on tarkennettu vaatimuksia. Perennahoito vaihtoehtona kuuluu edelleen näihin, mutta lisäksi se tulee hinnoitella kilpailukykyiseksi ja asiakkaille tulee kertoa perennahoidon eduista. (Leskinen ja muut, 2019; Kirkkohallitus, 2012)

Seurakunnan vastuu asiakkaiden ja omaisten valistamisessa kasvaa uudistetun laitoksen myötä. Hautauksien ekologisesta puolesta tulee kertoa: tuhkauksien hyödyistä, kukkalaitteiden ekologisemmista vaihtoehtoista sekä tarkemmin vielä hautojen istutuksista. (Leskinen ja muut, 2019; Kirkkohallitus, 2012)

3.5 Hiilineutraali kirkko

Hiilineutraali kirkko on kirkon oma energia- ja ilmastostrategia, jossa tavoitteena on, että kirkko on hiilineutraali vuonna 2030 ja ilmaston lämpeneminen rajoitetaan 1,5 asteeseen esiteollisesta ajasta. Tämä tarkoittaa sitä, että kirkko vähentää omasta toiminnastaan syntyviä hiilidioksidipäästöjä 80% nykyisestä ja loput päästöt pyritään kompensoimaan. Ohjelmassa on konkreettiset tavoitteet ja jokaisessa tavoitteessa on suosituksia sen saavuttamiseksi. Nämä viisi tavoitetta ovat: kiinteistöjen hiilidioksidipäästöjen vähentäminen, toiminnan hiilidioksidipäästöjen vähentäminen, päästöjen kompensointi, kirkko vaikuttaa aktiivisesti yhteiskunnallisena toimijana ja keskustelijana, ja viimeisenä seurakunnat sekä kirkon keskuhallinto ovat sitoutuneita ilmastotyöhön. Strategian taustalla on ilmasto-ohjelma vuodelta 2008 nimeltään kiitollisuus, kunnioitus, kohtuus. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.b)

Hiilineutraali kirkko -strategiassa on suuria teemoja, joista yksikään ei suoraan kosketa hautausmaita. Jotkin suositukset voivat kuitenkin epäsuorasti liittyä hautausmaihin ja niiden toimintaan, esimerkiksi kestävien hankintojen tekeminen ja vähäpäästöisen liikkumisen suosiminen. Ilmasto-ohjelmassa on tavoite vuodelle 2025, jolloin kaikilla seurakunnilla sekä tuomiokapituleilla ja Kirkkohallituksella on kirkon ympäristödiplomi. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.b) Jotta tähän tavoitteeseen päästään, on tärkeää, että seurakunnat, joilla ei vielä ole diplomia alkavat suunnitella sen hankintaa ja seurakunnat, joilla diplomi jo entuudestaan on, valmistautuvat diplomin uusimiseen.

Ympäristödiplomi ja hiilineutraali kirkko -strategia ovat omia ohjelmiaan, mutta niiden tavoitteet ja arvot ovat kuitenkin samat: kirkko haluaa sitoutua ilmastotyöhön ja samalla haastaa jäsenensä, muut toimijat sekä päättäjät mukaan tekoihin ilmaston hyväksi. Diplomi on työkalu, jolla voidaan toteuttaa ja päästä energia- ja ilmastostrategian tavoitteisiin. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, n.d.f) Siksi ympäristödiplomi on tärkeä ja ajankohtainen apuväline seurakunnille. Kaikkia seurakuntia tuleekin kannustaa diplomin hankintaan.

4 PROJEKTIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Ensimmäiset ideoinnit opinnäytetyöstä käytiin jo kesällä 2018 työn tekijän ollessa Tarvasjoen hautausmaalla kausityöntekijänä. Silloinen virkaa tekevä talouspäällikkö alkoi puhua Liedon hautausmaan kartan päivittämisestä ajantasaiseksi ja hän oli saanut ajatuksen, että työ voisi soveltua opinnäytetyön aiheeksi opiskelijalle. Idea jäi hautumaan talveksi ja tuleviin opinnäytetyöpajoihin. Helmikuun puolella välissä vuonna 2019 käytiin tarkempi keskustelu opinnäytetyöstä ja sen sisällöstä tilaajan edustajan kanssa. Tässä keskustelussa tilaajan puolelta esitettiin ajatus myös käyttösunnitelman päivytyksestä samassa yhteydessä. Samalla ilmi tuli ympäristödiplomi, joka on vanhenemassa vuoden 2019 lopussa ja sen uusimistarve. Kun nämä kaikki yhdistettiin, alkoi opinnäytetyön tavoite ja sisältö hahmottua.

Opinnäytetyön aihekuvaus hyväksyttiin maaliskuussa 2019 ja pohjaaineiston keruu työhön alkoi myöhemmin syksyllä. Aineiston kasaamisen jälkeen alkoi karttojen piirtäminen sekä käyttösunnitelman kirjoittaminen, mihin kului loppusyysy sekä -talvi. Keväällä 2020 projektin tuotoksiin tehtiin loput viimeistelyt, minkä jälkeen opinnäytetyön raportin kirjoittaminen pääsi vauhtiin.

Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, sillä tuotoksena on päivitetty hautausmaan käyttösunnitelma sekä hautausmaakaava. Projekti on toteutettu tiiviissä yhteistyössä työn tilaajan, Liedon seurakunnan, kanssa – projektin aikana työstä on pyydetty palautetta, ja saadun palautteen pohjalta käyttösunnitelmaa sekä karttoja on muokattu tarpeisiin sopivaksi.

Tutkimusmenetelmänä on laadullinen tutkimus eli kvalitatiivinen. Aineiston tiedonkeruumenetelminä olivat suulliset tiedonannot eri työntekijöiltä, havainnointi, muistiinpanojen tekeminen sekä valokuvaaminen paikan päällä. Tietopohjassa tarkastellaan tilastoja ja niiden pohjalta on tehty havainnollistavia taulukoita hautauksiin liittyen. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus sisälsi alueeseen tutustumista, mittauksia ja keskusteluja

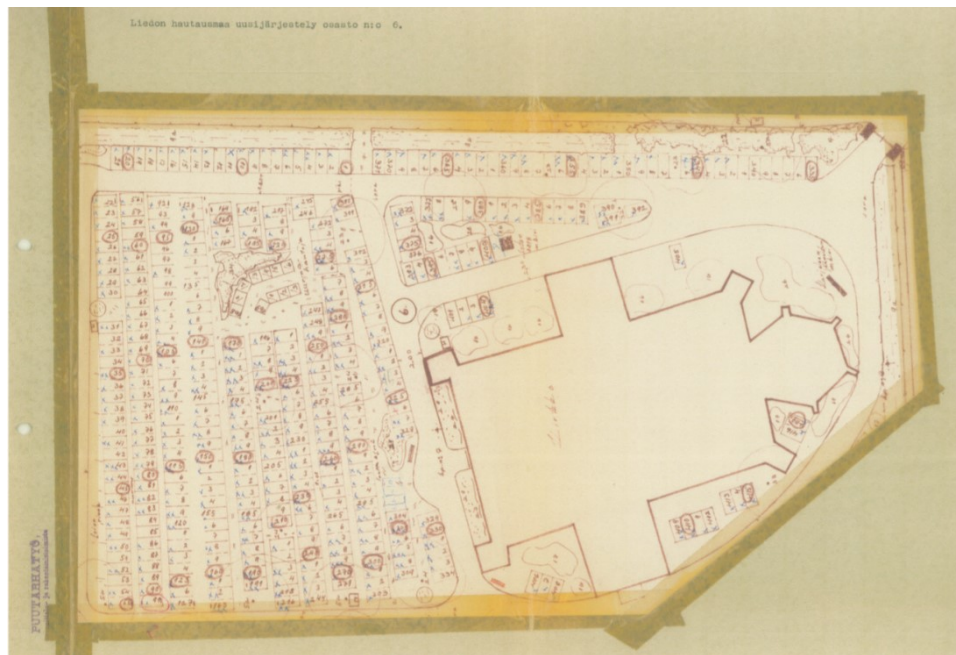
työntekijöiden kanssa, osallistumisen lokakuussa pidettyyn ympäristö-diplomikokoukseen, karttojen skannaamisen sekä karttojen piirtämisen ja käyttösuunnitelman kirjoittamisen.

Ennen karttojen piirtämistä piti tutustua hautausmaahan ja kerätä aineistoa - kävely alueella, valokuvien ottaminen ja havaintojen kirjaaminen olivat tähän hyviä menetelmiä. Tarkempaa tietoa hautapaikoista sai, kun hautausmaalla kiersi rivi kerrallaan hautaluettelon kanssa. Siinä on tiedot kaikista hautapaikoista ja vainajista. Luettelossa on maininta, jos jokin hautapaikka ei esimerkiksi ole käytössä, se on kelvoton haudattavaksi tai jos sitä ei edes ole olemassa. Jokaisen haudan läpikäyminen oli työlästä, mutta välttämätöntä, jotta mahdolliset poikkeamat tulivat ilmi. Alueeseen tutustumiseen, havaintojen tekoon ja pohja-aineiston keräämiseen meni aikaa noin kaksi viikkoa lokakuussa 2019. Hautausmaa ei ollut entuudestaan tuttu, joten huolellinen tutustuminen ja alueen tutkiskelu oli välttämätöntä käyttösuunnitelman kirjoittamisen ja karttojen piirtämisen kannalta.

Keskustelemalla hautausmaan työntekijöiden kanssa sai hyvää tietoa alueesta ja sen käytänneistä. Hautausmaahoitaja, kausityöntekijät, haudan-kaivaja ja suntio toivat kaikki esille oman näkökulmansa, mistä oli apua käyttösuunnitelmaa ja karttoja tehtäessä. Piirto- sekä kirjoitusvaiheessa aiemmin huolellisesti kerätty pohja-aineisto oli suureksi avuksi. Esimerkiksi valokuvista sai helposti tarkistettua, mitä puita hautausmaalla kasvaa tai mitä eri muistomerkeissä lukee. Kuvat ovat myös hyvä lisä opinnäytetyöhön ja käyttösuunnitelmaankin on lisätty kaunis kuva Pyhän Pietarin kirkosta.

4.1 Käyttösuunnitelman ja karttojen päivitys

Hautausmaa-alueen kartat ovat vanhoja paperisia versioita ja jokaisesta hautalohkosta on oma irrallinen karttansa. Yhteensä karttoja on seitsemän. Koko alueen kattavaa mittakaavassa olevaa karttaa ei ole, mutta alueen on pystynyt hahmottamaan kokonaisuudessaan yhdistämällä erilliset kartat keskenään. Vanhoista kartoista kuitenkin puuttuu osa hautausmaasta ja niiden piirtämisen jälkeen on tapahtunut muutoksia, jolloin kartat eivät ole täysin paikkaansa pitäviä. Suurimpia muutoksia ovat uusi varikkoalue, jossa sijaitsee työntekijöiden taukotilat, työväliseinien ja -koneiden säilytyspaikka sekä inva-WC. Uuden laajennusosan on aiemmin erotanuttu kuusialta hautausmaan vanhemmasta osasta. Kuusialta on kuitenkin poistettu jossain kohtaa ja tilalla on nyt uusia puita sekä pensaita. Alueella on myös vuosien saatossa poistettu huonokuntoisia puita sekä siirretty ja perustettu uusia muistomerkkejä.

Kuva 8. Kirkon hautausmaan alkuperäinen kartta hautalohkosta 6. (Liedon kirkkoherranvirasto, 2020b)

Liedon kirkon hautausmaan nykyinen käyttösuunnitelma on hautausmaan perustamisen ajalta, eikä sitä ole päivitetty vuosien saatossa lainkaan. Siksi se ei ole enää ajantasainen. Tästä syystä käyttösuunnitelma on kirjoitettu kokonaan uudelleen. Suunnitelman laatimisen apuna on katsottu oman seurakunnan muiden hautausmaiden käyttösuunnitelmia sekä Kosken hautausmaan käyttösuunnitelmaa. Niistä on saatu ideoita käyttösuunnitelman rakenteeseen ja sisältöön.

Kaavakartta ja käyttösuunnitelma liittyvät oleellisesti toisiinsa, sillä ne täydentävät, selittävät sekä tukevat toisiaan. Kaavassa on muutettu osa käyttämättömistä arkkupaikoista uurnapaikoiksi alueella 7. Lisäksi kaavassa esitetään uusien puiden istuttamista hautausmaa-alueelle korvaamaan vanhaa puustoa. Hautausmaa-alueelta on katsottu kaksi paikkaa, joihin uuden puun voi istuttaa. Puulajit on valittu niin, että ne sopivat hautausmaalle habituksensa, ulkonäkönsä ja kokonsa puolesta. Käyttösuunnitelmassa kerrotaan näistä muutoksista tarkemmin.

Käyttösuunnitelmassa on otettu huomioon ympäristödiplomin kriteerit niiltä osin, kuin se on mahdollista. Ensin etsittiin ja valittiin kaikki ne diplomin kohdat ja luvut, jotka liittyvät hautausmaihin. Hautausmaita koskevia kohtia on nimittäin enemmänkin, kuin vain luku 11 "hautausmaat ja viheralueet", sillä kuudennessa luvussa, joka on kierrätys, on myös tavoitteita hautausmaille sekä luvussa 14 "liikenne". Käyttösuunnitelma kirjoitettiin silmällä pitäen näitä kohtia. Kaikkia diplomin kriteerejä ja hautausmaalla tehtyjä toimenpiteitä ei kuitenkaan kirjoitettu käyttösuunnitelmaan, sillä siitä ei haluttu liian yksityiskohtaista. Niistä diplomin kriteereistä, jotka

saatiin osaksi käyttösuunnitelmaa, on tehty koontitaulukko (taulukko 1). Taulukossa on voimassa olevan diplomin otsikoita ja niistä on kerrottu, kuinka ne näkyvät käyttösuunnitelmassa sekä hautausmaan kartoissa.

Kierrätyksestä kerrotaan käyttösuunnitelman luvussa 7.1 ”Jätehuolto”. Hautausmaalla kierrätetään neljää eri jätettä, ja ne ovat kompostoituvaa jätettä, polttokelpoinen jätte, keräyslasi sekä keräysmetalli. Yhteensä hautausmaan alueella on viisi kierrätyspistettä. Jätehuolto-luvussa on kerrottu jokaisen jätelajin kohdalla, mitä niihin kuuluu laittaa ja mitä ei. Hyvällä kierrätyksellä pyritään vähentämään kaatopaikalle päätyvän jätteen määrää. Tämä on konkreettinen toimi, jolla seurakunta kantaa vastuutaan ympäristöstä. Diplomissa on tavoitteena vähentää kaatopaikalle päätyvän jätteen määrää, joten käyttösuunnitelmassa kierrätyksen nostaminen esille tukee tähän tavoitteeseen pääsyä. Lisäksi se korostaa kierrätyksen tärkeyttä.

Luvussa 6.1 ”Istutukset” on kerrottu rajoitteet kasvilajeista, joita ei saa istuttaa haudalle. Esimerkiksi helposti leviäviä tai valtavan suureksi kasvavia kasvilajeja ei hyväksytä, sillä kasvi ei saa levitä haudalta ympäristöön tai peittää hautakiveä kokonaan. Myös puuvartist kasvit ovat kiellettyjä, kuten kaikki pensaat, puut ja maanpeittohavut. Rajoitusten ohella on kuitenkin mainittu, että perennoja saa istuttaa, kunhan ne täyttävät annetut ehdot. Jos haudalla olevia istutuksia ei pysty itse hoitamaan, voi haudanhoidon ostaa seurakunnalta. Perinteisen kesäkukkahoidon rinnalla on kerrottu vaihtoehtoisesta perennahoidosta, joka on yksi ympäristödiplomin minimivaatimuksista. Perennahoito kestää kerrallaan viisi vuotta ja se sisältää haudalle istutettavat perennat sekä niiden hoidon. Tämä määrittelmä suunnitelmassa jättää vielä tilaa perennahoidon kehittämiseksi, sillä se kertoo vain hoidon peruseriaatteen.

Hautausmaa-alue rajoittuu läheiseen Aurajokeen ja sitä reunustavaan rantatörmään. Joki on hautausmaata alempana, joten törmä laskee jokea kohti paikoitellen jyrkästikin. Hautausmaan hoidettu alue rajoittuu alka-vaan rantatörmään, joka kasvaa heinää, pajua ja muuta vesakkoa. Rantatörmästä hoidetaan hautausmaata lähinnä oleva kaistale, joka näkyy hautausmaakävijöille. Aluetta hoidetaan luonnonmukaisen hoidon alueena, johon kuuluu alueen niitto ja/tai raivaaminen kerran tai kaksi vuodessa. Alue ei vaadi muunlaista hoitoa. Ympäristödiplomissa saa pisteitä, mikäli hautausmaalla on luonnonmukaisen hoidon alueita. Mittakaavaltaan rantatörmän luonnonmukainen hoito on pientä koko hautausmaan kokoon nähden, mutta jo silläkin on merkitystä.

Hautausmaan kaikki kasteluvesi saadaan läheisestä Aurajoesta. Tämä on kerrottu käyttösuunnitelman luvussa 7.2 ”kasteluvesi”. Jokivesi soveltuu hyvin kasteluun, jolloin puhdasta vesijohtovettä ei tarvitse käyttää. Diplomissa saa pisteitä toimenpiteistä, joilla on saatu vähennettyä tai lopetettua vesijohtoveden käyttöä hautausmaalla. Kirkon hautausmaalla jokivettä on käytetty jo kauan, mutta se on mainittu erikseen käyttösuunnitelmassa

hautausmaan järjestelmät -luvussa, sillä se kuuluu hautausmaan pysyviin toimintoihin ja kasteluveden alkuperää halutaan nostaa esille.

Taulukko 1. Koontitaulukko ympäristödiplomin kriteereistä ja siitä, miten ne näkyvät käyttösuunnitelmassa sekä hautausmaan kartoissa.

Ympäristödiplomin kriteeri/osa	Käyttösuunnitelma	Hautausmaan kartat
<i>6 Jätehuolto</i> <i>6.5 Bio- ja puutarhajätteen käsittely</i> <i>6.7 Hautakynntilät ja kukkalaitteet</i> <i>6.12 Hyötyjättepisteet hautausmaalla</i>	Kerrottu, mitä jätteitä kierrätetään ja mitä niihin kuuluu sekä miksi kierrätys on tärkeää. Hautausmaalla viisi hyötyjättepistettä.	Kaavakartassa merkinnät kierrätyspisteiden paikoista. Opaskartassa selkeät kierrätysymbolit oikeilla paikoilla.
<i>11.3 Perennahoito</i>	Käyttösuunnitelmassa kerrottu perennahoidosta vaihtoehtona. Perennojen istutus haudalle myös mahdollista.	
<i>11.5 Luonnonmukaisen hoidon alueet</i>	Rantatörmää hoidetaan luonnonmukaisen hoidon alueena ja se on mainittu käyttösuunnitelmassa.	Kaavakartassa merkitty rantatörmä.
<i>11.8 Kasteluveden vähentäminen</i>	Kaikki kasteluvesi saadaan läheisestä Aura-joesta ja se on kerrottu luvussa 7.2 "Kasteluvesi"	Joen sijainti näkyy kartoissa.

Uuden opastekartan tarkoituksena on ensisijaisesti auttaa hautausmaakävijöitä. Kirkon hautausmaa on laaja alue, jossa on useita hautalohkoja. Jos alue ei ole entuudestaan tuttu tai edellisestä käynnistä on vierähtänyt jo tovi, voi hautausmaalla suunnistaminen aiheuttaa haastetta. Opastekarttaan on koottu tärkeimmät hautausmaan toiminnot ja tiedot kävijöille: vesi- ja kierrätyspisteet, yleisö-WC:n sijainti, hautausmaan muistomerkit sekä rakennusten sijainti. Myös hautalohkojen numerointi on näkyvissä. Opastekartta on piirretty selkeäksi, informatiiviseksi ja mielenkiintoiseksi.

Kartassa on käytetty symboleita, jotka kertovat vesi- ja kierrätyspisteiden sijainnit yhdellä vilkaisulla. Selkeä symboli on havainnollinen ja sen ymmärtävät niin lapset kuin toista kieltäkin puhuvat henkilöt. Muistomerkit ja rakennukset on merkattu eri kirjaimilla ja niiden merkitys on kerrottu selitteissä. Pysäköintialueesta kertoo selkeä symboli, jossa on p-kirjain sinisellä pohjalla. Hautausmaan puut näkyvät kartassa, sillä ne voivat auttaa paremmin alueella liikkumisessa. Puut ovat kuitenkin selkeitä maamerkkejä, jotka huomataan hautausmaalta usein ensimmäisenä. Opastekartta on ot-sikoitu hautausmaan nimellä ja myös hautausmaan osoite on selkeästi näkyvillä. Hätänumeroa tai muita pelastusohjeita ei ole laitettu karttaan, mutta niistä voi tehdä erillisen ohjeistuksen kartan viereen ilmoitustaululle.

4.2 Projektin tuotos

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena Liedon seurakunnalle tehtiin kaksi karttaa Liedon kirkon hautausmaasta sekä päivitetty käyttösuunnitelma. Toinen kartta on hautausmaan kaavakartta ja toinen alueesta tehty opastekartta, jossa näkyvät hautalohkot, vesi- ja kierrätyspisteet sekä rakennukset. Valmiit kartat ovat kokoa A0, sillä ne on piirretty mittakaavassa 1:200. Kaavakartassa kyseinen mittakaava toimii hyvin, sillä hautapaikkoja on helppo mitata ja laskea. Opastekartassa mittakaava ei ole niin tärkeä, siinä tärkeämpää ovat oikeat mittasuhteet ja mittatikku, josta pystyy tarvittaessa mittaamaan matkaa.

Opastekarttaa on toivottu hautausmaalle jo jonkin aikaa, sillä sellaista ei aikaisemmin ole ollut. Hautakaavan piirtämisen yhteydessä myös opastekartan tekeminen onnistui helposti. Opastekartta auttaa jatkossa hautausmaakävijöitä alueen paremmassa hahmotuksessa. Siitä löytyvät eri muistomerkit, kaikki vesi- ja kierrätyspisteet sekä yleisö-WC:n sijainti.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen ja opettavainen. Vaikka aiempaa tietoa hautausmaiden toiminnasta oli sekä työkokemusta kausityöntekijänä monelta vuodelta, oppi silti paljon uutta hautausmaiden toiminnasta ja erityisesti eri asiakirjoista, niiden yhteyksistä sekä lakipykäläistä, jotka ohjaavat hautausmaiden ja hautaustoimen toimintaa. Koulussa saatua osaamista pääsi soveltamaan erityisesti karttojen piirtämisessä.

Yhteistyö tilaajan kanssa sujui koko prosessin ajan todella hyvin – apua ja tietoa sai aina, kun sitä tarvitsi. Myös tilaajalta saadussa palautteessa

korostettiin hyvin sujunutta yhteistyötä. Projektin tuotoksiin oltiin erittäin tyytyväisiä ja idea opastekartan tekemisestä samassa yhteydessä keräsi kiitosta. Kaavakartassa korostettiin sen selkeyttä ja hyvää numerointia. Myös karttojen sähköinen muoto auttaa jatkossa, sillä nyt kartan voi suoraan lähettää kivilikkeille tai omaisille, jotka etsivät tiettyä hautaa. (Markula, 2020b) Liedon seurakunta sai opinnäytetyön tuotoksena ajantasaiset hautausmaan kartat sekä hyvän pohjan hallinnolle käyttösuunnitelman käsittelyyn. (Pelkonen, 2020)

Palautteessa kerrottiin myös, että tehtävän vaatimat taustatiedot otettiin hyvin huomioon, kuten oman seurakunnan entiset käyttösuunnitelmat sekä eri lakien ja säädösten vaikutukset. Myös työntekijöiden haastattelua pidettiin hyvänä asiana, jolloin kohteena olevasta hautausmaasta ja sen tarpeista sai hyvän kuvan. Erityisesti haluttiin mainita kädenjälki taiteellisessa toteutuksessa, joka tuo hienon lisän yhdistettynä tekniseen toteutukseen. (Pelkonen, 2020) Myös käyttösuunnitelmaa pidettiin selkeänä ja siitä löytyvät kaikki tarvittavat tiedot. (Markula, 2020b)

5.1 Käyttösuunnitelman ja diplomien yhdistämisen haasteet

Käyttösuunnitelmaan voi hyvin ottaa mukaan diplomien kriteerejä niitä soveltaen, mutta yhdistämisessä on omat haasteensa. Tärkein seikka on, että käyttösuunnitelman on ensisijaisesti palveltava hautausmaan työntekijöiden ja seurakunnan tarpeita. Siksi suunnitelman kirjoittaminen lähtee siitä, millaiset käytännöt hautausmaalla entuudestaan on. Muutoksia voi toki tehdä, mutta ei ole realistista odottaa, että käytäntöjä pystytään tai edes halutaan muuttaa yhtäkkiä vain, koska uudessa käyttösuunnitelmassa niin sanotaan. Käyttösuunnitelma tulee myös hyväksyä ensin kirkkovaltuustossa, joten ennen sen voimaantuloa monen ihmisen on oltava samaa mieltä siitä, että se on järkevä ja toimiva. Vaikka kirkkovaltuusto hyväksyisikin uuden käyttösuunnitelman, täytyy vielä tuomiokapitulin antaa sille hyväksyntänsä.

Tärkeää hautausmaan käyttösuunnitelmassa on täyttää ainakin ne ehdot, jotka kirkkojärjestyksessä on lueteltu, mutta siihen voi sisällyttää paljon muutakin. Liian yksityiskohtaiset ehdot eivät kuitenkaan välttämättä ole tarkoituksenmukaisia, sillä kaikkea hyväksytyssä käyttösuunnitelmassa olevaa pitää myös noudattaa. Asiassa on puolensa, sillä toisaalta tarkkaan kirjoitetut ehdot eivät anna liikkumavaraa, jolloin joku asia saadaan toteutettua juuri niin kuin on suunnitelmaa tehtäessä ajateltukin. Jos joskus kuitenkin haluttaisiin syystä tai toisesta poiketa kirjoitetuista kohdista, ei siihen olisi mahdollisuutta.

Tässä opinnäytetyössä ja käyttösuunnitelman päivityksessä on lähtökohdiana vuoden 2012 diplomien kriteerejä, sillä se on vielä tällä hetkellä

voimassa oleva versio. Niin kuin jo aiemmin todettu, uudistettu laitos julkaistaan syksyllä 2020, jolloin kriteeristöt tulevat muuttumaan. Siksi osa käyttösuunnitelman kohdista, joissa on haettu yhteyttä diplomiin, voivat jäädä vanhaksi tai kriteerin nimi voi vaihtua. Tärkeintä päivittämisessä kuitenkin oli, että käyttösuunnitelma saatiin ajantasaisemmaksi ja kuvaamaan tätä päivää samalla herätellen ajatusta ympäristöasioiden tärkeydestä.

Käyttösuunnitelman päivittäminen ei ole kovinkaan työlästä, jos se tehdään säännöllisesti, muutokset tai lisäykset ovat pieniä ja suunnitelmasta on olemassa valmis pohja. Virallinen prosessi uuden käyttösuunnitelman hyväksymiseksi vie paljon enemmän aikaa. Käyttösuunnitelmaa ei tarvitse päivittää joka vuosi tai edes joka toinen vuosi, mutta sitä olisi hyvä tarkastaa toisinaan, jotta kaikki siinä olevat tiedot ovat oikein. Vuosien kuluessa jotkin käytännöt saattavat muuttua tai hautausmaan käyttöä täytyy muuttaa. Tulevaisuudessa tuhkauksien yhä yleistyessä monella hautausmaalla voi tulla ongelmia uurnapaikkojen riittävyyden kanssa. Käyttösuunnitelmassa voidaan vaikuttaa muun muassa siihen, miten urna- ja arkkuhautapaikkoja käytetään. Siksi on tärkeää pitää käyttösuunnitelma ajantasaisena ja hautausmaan tarpeita palvelevana.

5.2 **Huoli ympäristöstä – mutta mitä voidaan tehdä?**

Seurakunta voi vastata kasvavaan ympäristöstä huolehtimisen trendiin olemalla ajan hermolla, seuraamalla vallitsevia ajatuksia ja suuntia, kuuntelemalla, tukemalla ja ohjaamalla ihmisiä heidän huolissaan sekä näyttämällä esimerkkiä omalla toiminnallaan. Esimerkin näyttö on tärkeää, sillä sitä kautta seurakunta näyttää ihmisille välittävänsä ja ryhtyneensä konkreettisiin toimenpiteisiin ympäristön hyväksi. Esimerkin kautta ihmiset voivat myös saada ideoita ja tietoa oman toimintansa sekä arkensa muuttamiseen – ympäristöasioiden huomioiminen ei ehkä olekaan niin hankalaa kuin voisi luulla. Myös kannustaminen, että jo pienikin teko on askel oikeaan suuntaan, auttaa kansalaisia kaiken ympäristöahdistuksen ja maapallon tulevaisuuden huolehtimisen keskellä. Toivon luominen ja ylläpitäminen ovatkin seurakunnan tehtäviä.

5.2.1 Toiminnan muuttaminen

Erilaiset ympäristö- ja ilmasto-ohjelmat on kehitetty, jotta toimintaa saadaan muutettua haluttuun suuntaan. Hiilineutraali kirkko 2030 on uusin energia- ja ilmastostrategia, ja kirkon ympäristödiplomi tukee tavoitetta päästä hiilineutraaliuteen vuoteen 2030 mennessä. Diplomissa on monia hyviä puolia ja sen tavoitteet ovat tärkeitä, mutta diplomissa on myös heikkoutensa.

Diplomia uudistetaan muutaman vuoden välein, mutta ympäristötavoitteet, -trendit ja ihmisten ajatukset muuttuvat kuitenkin koko ajan. Siksi kahdeksan vuotta vanha diplomi ei enää tavoitteiden puolesta palvele niin hyvin tänä päivänä kuin vuonna 2012. Tämän vuoksi diplomin säännöllinen päivittäminen tai uusiminen on tarpeen. Uuden laitoksen materiaaleja lukiessa huomaa hyvin, miten ympäristöasioita halutaan ottaa huomioon kokonaisvaltaisemmin – aiemmin hautausmaista ja viheralueista puhuttaessa mietittiin ympäristöasioita lähinnä niiden hoidon kautta. Nyt odotettavissa on, että myös hautauksiin otetaan ympäristöasioita mukaan. Tuhkauksen puolesta puhutaan ja hautausmaan työntekijöiden tulee puhua omaisille ympäristövaikutuksista niin hautaamisen kuin haudan kukkienkin osalta.

Ympäristödiplomin uudistetussa laitoksessa korostetaan hautauksien ekologista puolta. Tuhkauksen eduista tulee kertoa asiakkaalle ja näin ohjata asiakasta ajattelemaan ympäristöasioita hautauksen suunnittelussa. Tuhkauksessa on monia hyviä ja ekologisia puolia. Uurnan valmistamiseen kuuluu paljon vähemmän materiaalia, kuin arkun tekemiseen. Monissa seurakunnissa on myös lainauurna, jota voidaan käyttää. Useilla hautausmaalla uurnahaudat kaivetaan käsin, ainakin Liedossa, joten kaivamisesta ei synny hiilidioksidipäästöjä kaivinkoneen käytöstä. Krematorion toiminnasta syntynyt lämpö voidaan taas käyttää kiinteistön lämmittämiseen - näin toimitaan Turun krematoriossa. Käyttösuunnitelmassa voidaan ohjata uurnahautauksien suuntaan ja samalla vaikuttaa siihen, että uurnapaikat riittävät jatkossa. Tuhkauksien yleistyessä ja trendin muuttuessa tuhkauksien suosimiseen onkin tärkeää ajoissa miettiä hautausmaan käyttöä ja uurnapaikkojen riittävyyttä, jotta välttyään tilanteelta, että uurnahautapaikat loppuvat kesken. Monessa vanhemmassa hautausmaakaavassa ei välttämättä ole yhtään uurnahautapaikkaa tai vastaavasti paikkoja voi olla liian vähän kasvavaan tarpeeseen nähden. Siksi myös kaavan täytyy olla ajantasainen ja yhteensopiva käyttösuunnitelman kanssa.

5.2.2 Perennahoidon kehittäminen

Perennahoito tuli ympäristödiplomin hakemisen jälkeen vaihtoehdoksi Lietoon 2015. Seurakunnan nettisivuilla on näkyvillä haudanhoitohinnat eri ajanjaksoille: vuosihoido, 5, 10 tai 20 vuotta. Hautainhoitoon kuuluu kesäkukat sekä talvella havutus. Perennahoito kestää kerrallaan 5 vuotta ja siihen sisältyy haudalle istutettavat perennat sekä niiden hoito.

Hautausmaahoitajan mukaan vuosittain tulee vain muutama uusi perennahoitosopimus. Perinteinen kesäkukkahoito on siis yhä ehdottomasti suosituin ja yleisin vaihtoehto, kun seurakunnalta ostetaan hautainhoitoa. Osittain tätä voi selittää se, ettei perennahoitoa markkinoida riittävästi. Nettisivuilla mainitaan perennahoito vaihtoehtona, mutta ei esimerkiksi sitä, mitä siihen tarkalleen sisältyy.

Perennahoidossa on monia hyviä puolia, joista omaisille kertominen voisi nostaa sen suosiota huomattavasti. Perennat ovat kesäkukkia ekologisempi vaihtoehto ja lisäksi perennahoito on kesäkukkahoitoa edullisempää. Oikeilla lajivalinnoilla perennatkin voivat olla näyttäviä ja kauniita haudalla – aina ei tarvita valtavia määriä kesäkukkia.

Nykyistä perennahoitoa kannattaisi ehdottomasti kehittää. Sen etuja ja edullisuutta voisi mainostaa esimerkiksi nettisivuilla tai aiheesta tehdä oman erillisen tietopaketin kiinnostuneille. Tällöin nettisivuille voisi laittaa maininnan, että ”kysy lisää vaihtoehtoisesta perennahoidosta hautausmaahoitajalta”. Soveltuvista perennoista pitää tehdä lista, josta omaiset voivat valita mieleisensä lajin/lajit haudalle. Vaihtoehtoina voisi olla muutama kukkiva laji ja maanpeittoperennoja tai kauniita täytevihreitä, joissa on esimerkiksi hieno lehdistö koko kasvukauden ajan. Näitä voisi sitten yhdistellä hienoksi istutukseksi mielensä mukaan. Perennahoito vaihtoehtona kuuluu ympäristödiplomiin päivityksen jälkeenkin, joten kehittämistä olisi hyvä alkaa suunnitella jo etukäteen. Selkeää konseptia on helppo tarjota asiakkaille, jolloin siitä saadaan myös houkuttelevampi vaihtoehto.

5.3 Käyttöönotto

Käyttösuunnitelma sekä kaavakartta menevät vuoden 2020 aikana Liedon kirkkovaltuustoon hyväksyttäväksi. Kun ne saavat hyväksynnän siellä, menevät ne seuraavaksi eteenpäin Turun arkkihiippakunnan tuomiokapituliin nähtäviksi. Jos kaikki on hyvin, hyväksytään ne myös siellä, jonka jälkeen uusi hautausmaakaava sekä käyttösuunnitelma astuvat voimaan. Opastekartta otetaan myös tämän vuoden aikana käyttöön. Siinä riittää kartan tulostaminen ja sen esille laittaminen hautausmaan infotaululle.

5.4 Pohdintaa tulevaisuudennäkymistä

Lähitulevaisuudessa seurakunnilla on odotettavissa monia muutoksia ja haasteita. Ympäristöasioita ja kestävyyttä täytyy ottaa toiminnassa yhä enemmän ja laajemmin huomioon. Seurakunnille tulee myös enemmän vastuuta ympäristökasvatuksesta ja kansalaisten valistamisesta. Toimintaa on jatkuvasti kehitettävä, jotta pysytään ajan hermolla ja asetetuissa ympäristötavoitteissa. Tästä aiheutuu lisätyötä monelle seurakunnan työntekijälle, joten siihen on tärkeää varata aikaa muiden työtehtävien ohella. Työntekijöitä täytyy myös kouluttaa ja heidän osaamistaan kehittää, jotta heillä on kaikki tarvittava tieto ja osaaminen asiakkaita kohdatessa, tapahdumia suunniteltaessa ja muissa seurakunnan tehtävien sekä asioiden hoidossa.

Tuhkaukset yleistyvät koko ajan ja arkkuhautaukset jäävät hiljalleen vähemmälle. Muutos on selvempi isoilla hautausmailla ja suuremmissa kaupungeissa. Pienillä maaseutupaikkakunnilla kehitys on hitaampaa. Tämän takia erityisesti vanhoja hautausmaakaavoja tulisi tarkastella ja arvioida, palvelevatko ne tulevaisuuden tarpeita. Kaavojen päivittäminen kannattaa aloittaa ajoissa, sillä siihen täytyy budjetoida rahaa, löytää tekijä ja valmiin kaavan hyväksymiseen menee myös oma aikansa.

LÄHTEET

Hautaustoimilaki 457/2003. Haettu 14.1.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030457>

Kirkkohallitus. (2012). Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012.

Kirkkojärjestys 1055/1993. Haettu 15.1.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>

Kirkkolaki 1054/1993. Haettu 14.1.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>

Krematoriosäätiö s.r. (n.d.). Tuhkauksen tausta ja historia. Haettu 27.2.2020 osoitteesta <http://www.krematorio.fi/fi/>

Liedon kirkkoherranvirasto, 2020a. Hautauksien tilastotiedot.

Liedon kirkkoherranvirasto, 2020b. Hautausmaan alkuperäinen kartta.

Liedon kunta. (n.d.) Lietoinfo, ajankohtaista. Haettu 27.3.2020 osoitteesta [http://lieto.fi/fi-FI/LietoInfo/Ajankohtaista/Liedon_ja_Tarvasjoen_kunnat_yhdistyvat\(2566\)](http://lieto.fi/fi-FI/LietoInfo/Ajankohtaista/Liedon_ja_Tarvasjoen_kunnat_yhdistyvat(2566))

Liedon seurakunta. (n.d.a). Liedon kirkon hautausmaa. Haettu 12.1.2020 osoitteesta <https://www.liedonseurakunta.fi/hautausmaat/liedon-kirkon-hautausmaa>

Liedon seurakunta. (n.d.b). Ristinpelto. Haettu 13.1.2020 osoitteesta <https://www.liedonseurakunta.fi/hautausmaat/ristinpelto>

Liedon seurakunta. (n.d.c). Tapahtumat. Haettu 12.11.2019 osoitteesta <https://www.liedonseurakunta.fi/tapahtumat>

Liedon seurakunta. (n.d.d). Tarvasjoen kappeliseurakunta. Haettu 10.12.2019 osoitteesta <https://www.liedonseurakunta.fi/tarvasjoen-kappeliseurakunta>

Liedon seurakunta. (n.d.e) Viinämäki. Haettu 12.1.2020 osoitteesta <https://www.liedonseurakunta.fi/hautausmaat/viinamaen-hautausmaa>

Liedon seurakunta. (2014a). Liedon seurakunnan ympäristökatselmus 2014 (ja ympäristöohjelma 2015-2019).

Liedon seurakunta. (2014b). Liedon seurakunnan ympäristöohjelma 2015-2019.

- Lounaistieto. (n.d.). Tietopalvelut, Tilastot, tietografiikka ja analyysit, Väestötilastot, Väestötiedot seuduittain. Haettu 14.1.2020 osoitteesta <https://www.lounaistieto.fi/tietopalvelut/tilastot/vaestotilastot/>
- Markula, L. (2020a). Tarkentava kysymys. Sähköpostiviesti tekijälle 12.3.2020
- Markula, L. (2020b). Palautetta. Sähköpostiviesti tekijälle 15.4.2020
- Museovirasto. (Helsinki, 2015). Hautausmaiden inventointiopas. Haettu 28.2.2020 osoitteesta <https://www.museovirasto.fi/uploads/Meista/Julkaisut/hautausmaiden-inventointiopas.pdf>
- Pelkonen, K. (2020). Palautetta prosessista. Sähköpostiviesti tekijälle 15.4.2020
- Pihkala, P. (2018). Ekoteologi: Ympäristöahdistuksen keskellä on toivoa. Tekstin kirjoittanut Rautio, P. Helsingin yliopisto. 13.12.2018. Haettu 19.3.2020 osoitteesta <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/opetus-ja-opiskelu-yliopistossa/ekoteologi-ymparistoahdistuksen-keskella-on-toivoa>
- Sipiläinen, I. (2020). Kommentti ”Kirja julkaistaan Kirkon ympäristöpäivillä Oulussa 23.9.2020. Sen kirjoitustyö on edennyt jo varsin pitkälle. ...” 9.2.2020. Haettu 10.2.2020 osoitteesta <https://facebook.com> Kommentti kirjoitettu Nurmilaukas, V. Facebook-päivitykseen ”Missä vaiheessa uusi diplomikäsikirja on? Milloin julkaistaan?” Kirkon ympäristödiplomi - Facebook-ryhmään. 9.2.2020
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.a). Ekopaasto. Haettu 13.3.2020 osoitteesta <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/kestava-kehitys/ekopaasto>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.b). Hiilineutraali kirkko. Haettu 14.3.2020 osoitteesta <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/kestava-kehitys/hiilineutraali-kirkko>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.c). Kirkontilastot. Haettu 7.1.2020 osoitteesta <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=82>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.d). Kolumbaario. Haettu 20.3.2020 osoitteesta <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Kolumbaario>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.e). Vihreät riparit. Haettu 13.3.2020 osoitteesta <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/rippikoulu/vihreat-riparit>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (n.d.f). Ympäristödiplomi. Haettu 20.1.2020 osoitteesta <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/kestava-kehitys/ymparistodiplomi>

Suomen hautaus toiminnan keskusliitto Ry. (n.d.). Tilastot. Haettu 10.12.2019 osoitteesta <https://shk.fi/tilastot>

Terveystieteiden laitos 1280/1994. Haettu 15.1.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941280#L7>

Turun kaupunki. 2018. Ympäristölupapäätös Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, krematorio. Haettu 16.12.2019 osoitteesta https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//turun_kaarinan_seurakuntayhtyma_ylupa_2018b.pdf

Turun Sanomat. (2014). Tarvasjoki pakkoliitetaan Lietoon. *Turun Sanomat* 12.6.2014. Haettu 15.12.2019 osoitteesta <https://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/640468/Tarvasjoki+pakkoliitetaan+Lietoon>

Turun Sanomat. (2018). Liedon motoristikirkko vilkastuttaa liikennettä lauantaina Turussa. *Turun Sanomat* 8.5.2018. Haettu 31.1.2020 osoitteesta <https://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/3941104/Liedon+motoristikirkko+vilkastuttaa+liikennetta+lauantaina+Turussa>

Uusi Suomi. (2009). Krematorio lämmittää kappelin Turussa. *Uusi Suomi* 25.9.2009. Haettu 16.12.2019 osoitteesta <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/krematorio-lammittaa-kappelin-turussa/c71cc99c-780c-3a9c-9fd3-a12086bf7063>

Yle. (2014). Tarvasjoki oli venäläisten viimeinen leposija. *Yle.fi* 31.3.2014. Haettu 4.2.2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-7157670>

Ympäristödiplomin uusi laitos, Dropbox -pilvipalvelussa. Kirjoittanut Leskinen, E ja muut. 2019. Haettu 10.2.2020 osoitteesta https://www.dropbox.com/sh/ub7fq02zuddqsuo/AAAMh76fjhV9nR75IRq1WEIza?dl=0&fbclid=IwAR3rOhL-VeNmsClabKLBtQL_enawQt_uvShX7aolLmNLCAIC9zXOlnwlWQQM

LIEDON KIRKON HAUTAUSMAAN KÄYTTÖSUUNNITELMA

LIEDON SEURAKUNTA

Kirkon hautausmaan käyttösuunnitelma

20. TAMMIKUUTA 2020

Liedon kirkon hautausmaan käyttösuunnitelma

Hyväksytty kirkkovaltuustossa _____ ja vahvistettu Turun arkkihiippakunnan
tuomiokapitulissa _____.

Pyhän Pietarin kirkko lokakuussa 2019. Kuva: Tiia Ullakonoja

Sisällysluettelo

1. Yleistä.....	3
2. Hautausmaan käyttö	3
2.1 Alue 1.....	3
2.1.1 Alue 8.....	4
2.2 Alue 2.....	4
2.3 Alue 3.....	4
2.4 Alue 4.....	4
2.5 Alue 5.....	4
2.6 Alue 6.....	5
2.7 Alue 7.....	5
2.8 Hautausmaan hoitaminen	5
3. Haudat ja hautaoikeus.....	6
4. Hautaaminen	6
5. Hautamuistomerkit.....	6
Kaatuneet muistomerkit.....	6
6. Haudan hoitaminen	6
6.1 Istutukset.....	6
6.2 Palautuneet haudat.....	7
7. Hautausmaan järjestelmät	7
7.1 Jätehuolto.....	7
7.2 Kasteluvesi	8
7.3 Sähköistys	8
7.4 Kuivatus	8
8. Muut määräykset	8
Liitteet.....	9
Muutokset kaavakarttaan	9
Uurnapaikat	9
Hautausmaan puut	9
Uurnahautapaikan mitoitusesimerkki	11

1. Yleistä

Hautausmaalla on noudatettava sitä koskevia lakeja, joita ovat kirkkolaki ja hautausoimilaki. Lisäksi on noudatettava seurakunnassa säädettyä ohjesääntöä sekä kirkkojärjestystä.

Liedon kirkon hautausmaa on yksi Liedon seurakunnan viidestä hautausmaasta. Muita hautausmaita ovat käytössä oleva Keisvuoren hautausmaa, käytöstä poistettu Viinamäen hautausmaa, muinaismuistolaissa rahoitettu Ristipellon hautausmaa sekä Tarvasjoella sijaitsevat, käytössä olevat hautausmaat. Vanha hautausmaa on näistä toisena käyttöön otettu ja Pyhän Pietarin kirkon välittömässä läheisyydessä. Hautausmaa-alue on pinta-alaltaan noin 1,7 ha ja sitä reunustaa vanha kiviaita sekä paikoitellen kuusiaita. Alue on jaettu seitsemään eri osastoon.

Hautausmaa-alue sijaitsee rinteessä ja maasto laskee kirkolta Aurajokea kohti useita metrejä.

Maaperä vanhalla hautausmaalla on hiekkaa ja savea. Paikoitellen alueella on myös kalliota. Perustamisvaiheessa hautausmaalla on vaihdettu maamassoja ja poistetun saven tilalle on tuotu helpommin kaivettavaa ja hautausmaalle paremmin sopivaa hiekkaa.

Uusia reunakiviä ei saa asentaa haudoille, mutta vanhat olemassa olevat reunakivet tulee säilyttää.

Muistolehtoa vanhalla hautausmaalla ei ole, vaan se sijaitsee Keisvuoren hautausmaalla.

2. Hautausmaan käyttö

Hautausmaan käyttöä ohjaa hautausmaakaava sekä Liedon hautausmaille laadittu ohjesääntö.

Haudan koko vaihtelee osastoittain.

Syvähautauksia voidaan tehdä aina, kun kaivaminen riittävään syvyyteen onnistuu. Joillakin osastoilla on kuitenkin rajoituksia syvähaudaukseen liittyen.

2.1 Alue 1

Uudempi laajennusosa, jossa on arkkuhautapaikkoja sekä muualle haudattujen muistopaikka.

Alueella on yhteensä 425 paikkaa, joista 30:tä paikkaa ei ole otettu käyttöön. Ne ovat kaavakartassa kaksi viimeistä riviä, ja ne on piirretty katkoviivalla. Lisäksi muutamat reunimaiset paikat eivät sovellu haudaukseen. Ne on myös piirretty katkoviivalla.

Haudan koko on 1,1 m x 2 m.

Alimmalla rivillä lähellä ruusuaitaa ei pystytä tekemään syvähautauksia.

2.1.1 Alue 8

Alueella 1 rannan lähellä oleva ensimmäinen rivi on muutettu uurnapaikoiksi. Yhteensä paikkoja on 31. Nämä uurnapaikat ovat alueella 1, mutta ne on numeroinnin takia luokiteltu omaksi alueekseen eli alueeksi 8.

Yhden paikan koko on n. 60 x 60 cm ja siihen mahtuu kaksi uurnaa sekä hautamuistomerkki.

2.2 Alue 2

Uudempi laajennusosa yhdessä osaston yksi kanssa. Osastolla on arkkuhautapaikkoja sekä vakaumuksensa puolesta kaatuneiden muistomerkki.

Alueella on 461 arkkuhautapaikkaa, mutta niistä ei ole otettu käyttöön ensimmäisen rivin 31:tä paikkaa sekä viimeisen rivin 18:tä paikkaa. Nämä rivit ja paikat on piirretty kaavakarttaan katkoviivalla. Lisäksi jotkin reunimmaisat paikat eivät sovellu hautaamiseen. Ne on myös piirretty katkoviivalla.

Haudan koko on 1,1 m x 2 m.

Alimmalla rivillä lähellä ruusuaitaa ei pystytä tekemään syvähautauksia.

2.3 Alue 3

Rannan tuntumassa sijaitseva osasto, jossa on vanhoja arkkuhautapaikkoja 410 kappaletta.

Haudan koko on 1 m x 2 m.

2.4 Alue 4

Rannan tuntumassa sijaitseva osasto, jossa on vanhoja arkkuhautapaikkoja 383 kappaletta.

Haudan koko on 1 m x 2 m.

2.5 Alue 5

Hautausmaan vanhinta osaa, jossa on paljon vanhoja suku- ja ainaishautoja. Arkkupaikkoja on yhteensä 595. Osastolla sijaitsee lisäksi sankarihauta-alue ja Karjalaan jääneiden muistokivi kirkon lähellä.

Haudan koko on 1 m x 2 m.

2.6 Alue 6

Hautausmaan vanhinta osaa, jossa sijaitsee paljon vanhoja suku- sekä ainaishautoja. Alueella on 417 paikkaa.

Osasto on aiemmin kaavoitettu arkkuhautoille, mutta ahtauden sekä rinteisen maaston takia uurnahautaus vanhoihin sukuhautoihin on suositeltavampaa. Arkkuhautauksia voi kuitenkin edelleen tehdä vanhoihin hautapaikkoihin.

Osastolla on kohta, jossa kallio on hyvin lähellä pintaa, ja kaivaminen arkkuhautoille riittävään syvyyteen ei onnistu. Tämä alue on vanhaa uurnahauta-aluetta.

2.7 Alue 7

Hautausmaan uusin laajennusosa, jossa on arkkuhautapaikkoja sekä vainajienhuone. Alueella on yhteensä 436 paikkaa, joista käytössä tällä hetkellä on 383. Ensimmäisen rivin paikkoja, joita on yhteensä 26, ei ole otettu käyttöön, samoin viimeisen rivin 17:ta paikkaa. Nämä rivit ja paikat on piirretty kaavakarttaan katkoviivalla. Myös paikkoja 409-419 ei ole vielä otettu käyttöön.

Osastolta vapautuneet paikat luovutetaan vain uurnapaikoiksi, sillä kaivaminen osastolla on hankalaa ja pohjavesi on alueella todella ylhäällä. Vanhoihin hautapaikkoihin voi kuitenkin edelleen tehdä arkkuhautauksia, mutta uurnia suositellaan.

Osastolla ei voi tehdä syvähautauksia.

Alueella olevat hautapaikat 409 – 419 on kaavoitettu arkkupaikoiksi ja ne ovat vielä käyttämättä. Uudessa hautakaavassa nämä paikat on muutettu uurnapaikoiksi. Uusien uurnapaikkojen käyttöön ottamisen jälkeen alueella on paikkoja yhteensä 393.

2.8 Hautausmaan hoitaminen

Hautausmaa-alue on luokiteltu A1- ja A2-hoitoluokkaan. Kirkon ympäristössä hoitoluokka on korkeampi kuin muualla hautausmaalla.

Hautausmaalla säännöllisiä hoitotoimenpiteitä ovat nurmikonleikkaus ja reunojen viimeistely siimaleikkurilla. Pensaat, pensasaidat ja puut leikataan tarvittaessa.

Syksyisin lehtiä siivotaan haravoimalla sekä lehtipuhaltamalla. Talvella käytävät aurataan sekä hiekoitetaan.

Hautausmaalla ei lannoiteta nurmikkoa, mutta hoitohautojen kukkia sekä kukkapenkkiä voidaan lannoittaa.

Rantatörmää hoidetaan luonnonmukaisen hoidon alueena. Se voidaan niittää tarvittaessa kerran vuodessa.

3. Haudat ja hautaoikeus

Hautapaikan voi lunastaa vain kuolemantapauksen yhteydessä.

Haudan hallinta-aika on 25 vuotta, mutta sitä on mahdollista pidentää. Uurnapaikan hallinta-aika on 25 vuotta.

4. Hautaaminen

Hautaamisesta on sovittava riittävän ajoissa etukäteen seurakunnan kanssa. Ennen hautaamista on esitettävä hautauslupa.

Omaiset voivat osallistua haudan peittämiseen, mutta siitä on sovittava etukäteen.

5. Hautamuistomerkit

Hautapaikan koko vaikuttaa hautamuistomerkin kokoon. Muistomerkeistä on erikseen laadittu hautamuistomerkkiohjeet, jossa määritellään muistomerkin sallitut mitat, turvallisuuteen liittyvät toimenpiteet sekä muuta tärkeää tietoa muistomerkkiin liittyen.

Hautamuistomerkitä on aina jätettävä ohjeiden mukainen hautamuistomerkkisuunnitelma taloustoimistoon ennen sen valmistamista. Suunnitelmalle on saatava hyväksyntä ennen muistomerkin asentamista.

Hautamuistomerkki ei ole seurakunnan omaisuutta.

Kaatuneet muistomerkit

Haudan haltijalla on velvollisuus huolehtia kaatumisvaarassa olevasta tai kaatuneesta muistomerkestä. Mikäli kaatunutta muistomerkkiä ei oikaista haudan haltijan toimesta, hautausmaan työntekijät vievät kaatuneen ja vaarallisen hautamuistomerkin varikolle säilöön. Muistomerkkejä säilytetään siellä noin vuosi.

6. Haudan hoitaminen

6.1 Istutukset

Haudalle ei saa istuttaa puuvartisia kasveja, kuten pensaita, puita tai maanpeittohavuja, helposti leviäviä kasveja tai hyvin suureksi kasvavia kasvilajeja. Perennoja saa istuttaa, kunhan ne täyttävät edellä mainitut ehdot.

Haudalla olevat istutukset tulee hoitaa. Seurakunnalta voi ostaa haudanhoitoa määrätyksi ajaksi. Valittavissa on 1, 5, 10 tai 20 vuoden mittainen hoitosopimus. Vaihtoehtona kesäkukille

seurakunnalla on tarjota myös perennahoitoa, joka sisältää haudalle istutettavat perennat sekä niiden hoidon. Perennahoito kestää kerrallaan 5 vuotta.

6.2 Palautuneet haudat

Haudan hoitamattomuus voi johtaa hautapaikan menetykseen. Hoitamattomuudesta ilmoitetaan haudalle jätettävällä lapulla, jossa on tiedot tilanteen hoitamiseksi. (Kirkkolaki, luku 17, 5 §)

Haudan hallinta-ajan umpeutumista ilmoitetaan haudan haltijalle sekä haudalle jätettävällä merkillä. Merkki on paikallaan noin vuoden. Mikäli seurakuntaan ei oteta yhteyttä hallinta-ajan pidentämiseksi tai asian sopimiseksi, palautuu hauda seurakunnalle.

Seurakunnalle palautuneista hautapaikoista poistetaan hautamuistomerkki. Muistomerkkejä säilytetään varikolla noin vuosi.

Palautuneet hautapaikat otetaan uudelleen käyttöön.

7. Hautausmaan järjestelmät

7.1 Jätehuolto

Hautausmaalla on yhteensä viisi kierrätyspistettä. Kierrätettäviä jätteitä ovat polttokelpoinen jäte, kompostoitava jäte, keräyslasi sekä keräysmetalli.

Polttokelpoiseen jätteeseen kuuluvat hautakynntilät, muoviruukut, hajonneet maljakot, muovipussit, likaiset tai kastuneet pahvilaatikat ja muu pakkausmateriaali, esimerkiksi leikkokukkien muovikääreet.

Kompostoituvaan jätteeseen kuuluu kaikki maatuva jäte, kuten haravointijäte, risut ja kukat.

Keräyslasiin saa laittaa lasipurkit ja rikkoutuneiden lyhtyjen lasit.

Keräysmetalliin lajitellaan hautakynntilöiden metalliset kannet, rikkoutuneet hautalyhdyt sekä muu metallijäte.

Ser-keräystä led-kynntilöille ei ole.

Hautausmaan jätehuollossa pyritään lajittelemaan jätteet mahdollisimman hyvin jätteen määrän vähentämiseksi. Kierrätyksellä vähennetään kaatopaikalle joutuvan jätteen määrää ja näin ollen kannetaan vastuuta ympäristöstä.

Kierrätyspisteiden paikat näkyvät kaavakartasta.

7.2 Kasteluvesi

Kaikki kasteluvesi saadaan läheisestä Aurajoesta.

Hautausmaalla on yhteensä 11 vesipistettä. Ne näkyvät hautausmaan kaavakartassa.

Vesijohdot kulkevat hautausmaalla maan alla esim. käytävien reunoissa.

7.3 Sähköistys

Hautausmaa-alue on valaistu ja lisäksi Pyhän Pietarin kirkko on kohdevalaistu. Hautausmaa-alueella kulkee sähkökaapeleita maan alla.

7.4 Kuivatus

Hautausmaa-alueelta tulevat pinta-, sade- ja sulamisvedet eli hulevedet johdetaan sadevesikaivoihin ja -kouruihin. Kouruista vesi ohjautuu rantatörmään, josta se imeytyy maahan.

Alueella ei ole salaojitusta.

8. Muut määräykset

Käyttösuunnitelmassa annettuja ohjeita ja rajoituksia tulee noudattaa hautausmaa-alueella. Muuten noudatetaan vahvistettua hautausmaan ohjesääntöä.

Liitteet

Muutokset kaavakarttaan

Päivitettyssä kaavakartassa on muutamia muutoksia ja lisäyksiä, joista on tarkemmat selitykset alla.

Uurna- ja haudausmaat

Alueella 7 lähellä vainajienhuonetta käyttämättömänä olevat arkkupaikat 409 – 419 esitetään käyttöönotettaviksi uurnahautapaikkoina. Tällöin hautapaikan koko on 1 m x 2 m ja paikalle mahtuu 6 uurnaa. Liitteenä periaatekuva uudesta järjestelystä.

Haudausmaan puut

Haudausmaan puusto on melko vanhaa: puut ovat isokokoisia ja osa on jo huonossa kunnossa. Kaikki haudausmaalla olevat puut säästetään kuitenkin vielä toistaiseksi. Vanhalle puustolle on hyvä tehdä lähiaikoina kuntokartoitus, josta ilmenee puiden kunto ja jäljellä oleva elinikä. Uusien puiden istuttaminen on ajankohtaista, sillä vanhaa puustoa on hyvä lähteä uusimaan ajoissa. Näin uudet puut ehtivät kasvaa jonkin verran ennen mahdollisia vanhojen puiden poistoja. Tällä vältetään tilanteelta, jossa haudausmaa olisi aivan puuton.

Puuston uusimiseksi haudausmaakaavassa esitetään kahden uuden puun istuttamista. Yksi puu alueelle 5 ja toinen puu alueelle 4. Uudet puun paikat on katsottu niin, että puilla on tilaa kasvaa ja ne eivät ole hautausmaalla liikuttamisen tiellä. Lisäksi lajivalintoihin on kiinnitetty huomiota: puiden koko on suhteutettu kasvupaikkaan ja juuriston tyyppi huomioitu.

Alueelle 4 uusi puu sijoittuu paikkojen 191 ja 192 väliin. Paikka on valittu sillä perusteella, että samalla paikalla on aiemminkin ollut puu. Mikäli paikkaan ei kuitenkaan pysty istuttamaan esim. vanhan kannon takia, on toinen vaihtoehto istutuspaikaksi paikkojen 186 – 188 välissä.

Istutettava puu on metsätammi (*Quercus robur*) muutamasta syystä.

- Tammi on pitkäikäinen ja terve puu, joka kestää hyvin leikkaamista. Runkokorkeutta on helppo nostaa puun kasvaessa, jotta alta pääsee esimerkiksi kävelemään ja leikkaamaan ruohoa.
- Tammella on syväle ulottuva paalujuuri ja laaja juuristo, joten se kestää kovemmatkin tuulet.
- Alueella 6 on entuudestaan istutettuna yksi metsätammi, joten haudausmaa-alueelle sopii istutettavaksi toinenkin samaa lajia oleva puu.

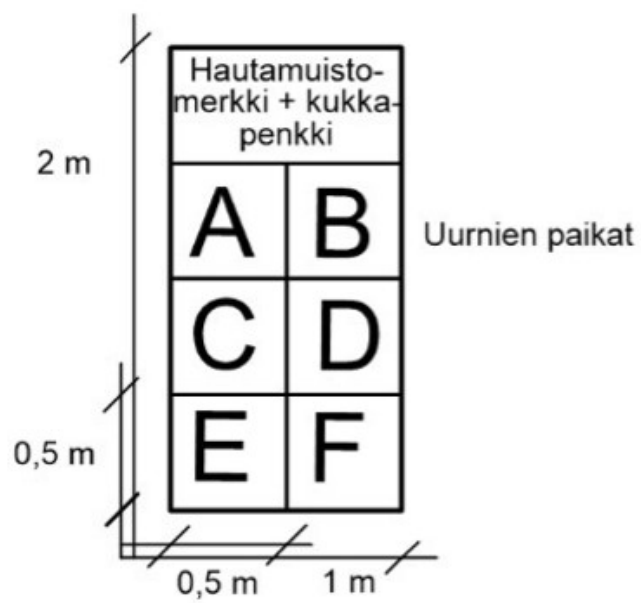
Alueelle 5 tulee yksi uusi puu ja se sijoittuu paikkojen 276 ja 277 väliin. Istutuspaikka on katsottu sillä perusteella, että siinä on joskus aiemminkin kasvanut puu eli tilaa kasvulle on riittävästi.

Paikkojen 276 ja 277 väliin istutettava puu on rungollinen pihlaja. Pihlajia on haudausmaalla ennestään jo useita. Istutettavan puun lajivaihtoehdot ovat kotipihlaja (*Sobus aucuparia*),

taatanpihlaja (*Sorbus x thuringiaca* 'Fastigiata'), suomenpihlaja (*Sorbus hybrida*) tai ruotsinpihlaja (*Sorbus intermedia*) saatavuuden mukaan.

Kirkon kupeessa oleva suurikokoinen metsävaahtera on jo huonokuntoinen. Kun puu täytyy joskus poistaa, tilalle voi istuttaa uuden metsävaahteran (*Acer platanoides*).

Uurnahautapaikan mitoitus-esimerkki

Liedon kirkon hautausmaa

Kirkkotie 14, 21420 Lieto

- Lajittelupiste
- Vesipiste
- Vainajienhuone
- Varikko, WC
- Karjalaan jääneiden muistokivi
- Sankarihaudat
- Vakaumuksensa puolesta kaatuneet
- Muualle haudattujen muistopaikka

